

Alte Drucke

**HISTORIA AVGVSTANÆ || CONFESSIONIS, || continens ||
SERIEM VARIA=||RVM DELIBERATIO=||NVM ET ACTORVM IN
CAV-||SA RELIGIONIS, EO TEMPORE, || QVO ...**

Chyträus, David

Francoforti ad Moenum, 1578/1579

VD16 ZV 30715

DE DEO ET TRIBVS IN VNA DIVINITATE PERSONIS.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-149583

DE DEO ET TRIBVS IN VNA DIVINITATE PER- SONIS.

Redimus & confitemur, vnum solum, verum, æternum, immensum esse DEVM, omnipotentem creatorem omnium visibilium & inuisibiliū, & in hac vna ac æterna diuinitate, tres esse per se subsistentes proprietates seu personas, Patrem, Filium, & Spiritū sanctum: sicut docet Prophetica & Apostolica Scriptura, & explicant tria Symbola, Apostolicum, Nicænum & Athanasij.

DE FILIO DEI.

Redimus & confitemur, filium Dei, DOMINVM nostrum Iesum Christum, ab æterno à Patre suo genitum, verum & æternum Deum, patri suo consubstantialē, & in plenitudine temporis factum hominem, ad expianda peccata & procurandā æternam salutem humani generis: vt Iesus Christus, verus Deus, & verus Homo sit vna tantum persona, non duæ, & in vna persona sint duæ naturæ, non vna tantum: sicut testimonijs S. Scripturæ exposuerunt sancti Patres, in Concilio Nicæno, Ephesino primo, & Chalcedonensi. Itaque detestamur omnem hæresin, cum hac doctrina de filio Dei pugnantem.

DE SPIRITV SANCTO.

Redimus & confitemur, Spiritum sanctum ab æterno procedere à Deo Patre & Filio, & esse eiusdem cum Patre & Filio essentia, maiestatis, & gloriæ, verum ac æternum Deum: sicut auctoritate S. Scripturæ rectè explicuerunt sancti Patres in Concilio Constantinopolitano, aduersus Macedonium.

DE PECCATO.

Redimus & confitemur, hominem initiò iustum, sapientem, libero arbitrio præditum, Spiritu sancto ornatum, ac felicem, à Deo conditum esse: postea autem propter inobedientiam, Spi-
d ritu

ritu sancto priuatum, factum mancipium Satanæ, & obnoxium tam corporali, quam æternæ damnationi: Idq; malum, nō in vno tantum Adamo cōstitisse, sed propagari in omnē posteritatē.

Quod autem nonnulli affirmant, homini post lapsum tantam animi integritatem relictam, vt possit sese naturalibus suis viribus, & bonis operibus, ad fidem & inuocationem Dei cōuertere & præparare, haud obscure pugnat cum Apostolica doctrina, & cum vero Catholica Ecclesiæ consensu. Rom. 5. Per vnius delictum propagatum est malum in omnes homines, ad cōdemnationem. Eph. 2. Cū essetis mortui delictis ac peccatis, in quibus aliquando ambulastis, iuxta seculum mundi huius, iuxta Principem, &c. Et mox: Eramus natura filij iræ, quemadmodum & cæteri. Mortui, inquit, peccatis, & filij iræ, hoc est, alieni à gratia Dei. Sicut autem homo corporaliter mortuus, non potest sese suis viribus præparare aut conuertere, ad accipiendam vitam corporalem, ita mortuus spiritualiter non potest sese sua virtute cōuertere, ad accipiendam vitam spirituales.

August. To. 7. cont. duas epist. Pelagian. ad Bonifacium lib. 2. cap. 3.

Dominus, vt responderet futuro Pelagio, non ait, Sine me difficile potestis quicquam facere: sed ait, Sine me nihil potestis facere. Et vt responderet futuris etiam illis, in eadem ipsa Evangelica sententia, non ait, Sine me nihil potestis perficere, sed facere. Nam si perficere dixisset, possent isti dicere, non ad incipiendum bonum, quod à nobis est, sed ad perficiendum, esse Dei adiutorium necessarium. Et mox: Hominis est præparare cor, & à Domino responsio linguæ. Non benè intelligendo falluntur, vt existiment cor præparare, hoc est, bonum inchoare, sine adiutorio gratiæ Dei, ad hominem pertinere. Absit, vt sic intelligant filij promissionis, tanquam cū audierint Dominum dicentem, Sine me nihil potestis facere, quasi conuincant eum dicētes: Ecce sine te possumus cor præparare. Aut cū audierint à Paulo Apostolo, Non quia idonei sumus cogitare aliquid, quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est, tanquam & ipsum conuincant, dicentes: Ecce idonei sumus ex nobismetipsis, præparare cor, ac per hoc, & boni aliquid cogitare. Et iter. To. 9. in Ioan. tract. 49. Nemo se palpet, de suo Satanæ est, de Deo beatus est. Quid est enim de suo, nisi de peccato suo? tolle peccatum quod est tuū. Iustitia, inquit, de meo est. Quid, n. habes q non accepisti?

Aur.

Ambros. de vocatione gentium, lib. 1. cap. 9.

Licet insit homini, malum velle, tamen nisi donatum non habet, bonum velle. Illud contraxit natura per culpam, hoc recipit natura per gratiam.

Bernh. in homil. de annunc. beatæ Mariæ.

Si stare non potuit humana natura adhuc integra, quanto minus potuit per seipsam resurgere iam corrupta?

DE IUSTIFICATIONE.

CRedimus & confitemur, quod ad faciendam & exercendam iustitiam Deo gratam, necessariae sint hæ virtutes, Fides, Spes & Charitas, & quod homo has virtutes non ex se concipere possit, sed accipiat ex favore & gratia Dei, quodque Fides operetur dilectionem.

Sed sentimus, à verè Apostolica & Catholica doctrina longissimè abhorreere eorum sententiam, qui docent, hominem fieri Deo acceptum, & reputari coram Deo iustum, propter has virtutes, ac in iudicio Dei meritis harum virtutum confidendum esse.

Homo, n. fit Deo acceptus, & reputatur coram eo iustus, propter solū filium Dei, Dominum nostrū I. Ch. per fidem, & in iudicio Dei, non est vllō earū virtutū, quas nos habemus, merito, sed solum merito Domini nostri I. Ch. quod fit nostrū per fidē, cōfidendū.

Et quia coram tribunali Dei, vbi de vera & æterna iustitia ac salute agitur, nullus planè locus est meritis hominum, sed tantum misericordiæ Dei, & meritis solius D. nostri Iesu Christi, qui fide à nobis accipitur: idcirco sentimus, veteres ac maiores nostros rectè dixisse: Nos coram Deo sola fide iustificari. Rom. 5. Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei. Iustificantur autem gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propiciatorem per fidem in sanguine ipsius. Gal. 3. Concluserit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Et cap. 5. Nos Spiritu ex fide spem iustitiæ expectamus. Nam in Christo Iesu neque circumcisio quicquam valet, neque præputium, sed fides per dilectionem operans.

Hilar. in Matth. cap. 8.

Mouet scribas remissum ab homine peccatum: hominem enim tantum in Iesu Christo contuebantur, & remissum ab eo, quod lex laxare non poterat: Fides enim sola iustificat.

Ambros. in epistol. ad Roman. cap. 3.

Iustificati sunt GRATIS, quia nihil operantes neque vicem reddentes, SOLA FIDE iustificati sunt, dono Dei. Et iterum cap.

d 2

4. ad

4. ad Rom. Manifestè beati sunt, quibus sine labore vel opere aliquid remittuntur iniquitates, & peccata teguntur, nulla ab his requisita poenitentiae opera, nisi tantum ut credant.

Possunt autem multa loca tam è scriptis Prophetis & Apostolicis, quam è sanctis Patribus commemorari, quibus probatur, non solum initio gratuita Dei clementia donari nobis has virtutes, Fidem, Spem & Charitatē, verum etiam postea per omnem vitam, adeoque in extrema necessitate, haudquaquam nos coram seuero tribunali Dei constare posse, nisi fiducia solius gratituae clementiae Dei, in Christo filio Dei nobis exhibitae. Hoc enim est, quod & Paulus docet, & Ecclesiastici Scriptores exponunt, Nos coram Deo sola fide iustificari.

DE LEGE.

AGnoscimus legem Dei, cuius epitome est Decalogus, præcipere, & hominem non solum obligatum esse ad obediendum moralibus præceptis Decalogi, verum etiam si faceret opera Decalogi, ea perfectione & integritate, quam lex exigit, verè coram Deo operibus suis iustum reputandum, & meritis suis æternam salutem consequuturum.

Sed quod nonnulli sentiunt, hominem posse in hac vita eo peruenire, ut non tantum impleat suis operibus Decalogum, verum etiam possit plura & maiora opera facere, quam in Decalogo præcepta sunt, quæ vocant opera supererogationis, alienum est à Prophetica & Apostolica doctrina, & pugnat cum sententia verè Catholicæ Ecclesiæ. Decalogus enim non est ad hunc usum datus, ut significet, hominem posse præcepta eius in hac vita perfectè implere: sed ut ostendat homini suam imperfectionem, & ferat testimonium de iniustitia hominis, ac de ira Dei, aduersus omnes homines, ac excitet eos ad quærendam remissionem peccatorum, iustitiam & salutem in solo Filio Dei, DOMINO nostro Iesu Christo, per fidem.

Rom. 3. Per legem agnitio peccati. Et cap. 6. Lex Spirituallis est, ego autem Carnalis, venditus sub peccatum. Et cap. 8. Affectus carnis inimicitia est aduersus Deum. Nam legi Dei non subditur, siquidē ne potest quidem. Gal. 3. Scriptum est, Maledictus omnis qui non permanferit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea.

August.

August. De Spiritu & litera, cap. 36.

Hoc primum præceptū iustitiæ, quo iubemur diligere DO-
MINVM ex toto corde, ex tota anima, & tota mente, cui est de-
proximo diligendo alterum consequens, in ILLA vita implebi-
mus, vbi videbimus facie ad faciem. Sed ideo nobis hoc etiā nunc
præceptum est, vt admoneremur, quid fide exposcere, quo spem
præmittere, & obliuiscendo quæ retrò sunt, in quæ anteriora nos
extendere debeamus. Ac per hoc, quantum mihi videtur, in ea
quæ PERFICIENDA est iustitia, multum in hac vita ille proficit:
qui, quàm longè sit à perfectione iustitiæ, proficiendo cognoscit.

Et rursum Augustinus Hieronymo Epist. 29.

Charitas est virtus, qua id quod diligendum est, diligitur.
Hæc in alijs maior, in alijs minor, in alijs nulla est. Plenissima verò,
quæ iam non potest augeri, quamdiu hic homo viuit, est in NE-
MINE. Quamdiu autē augeri potest, profectò illud quod minus
est quàm debet, ex vitio est. Ex quo vitio non est iustus in terra,
qui faciat bonum & non peccet. Ex quo vitio non iustificabitur
in conspectu Dei omnis viuens. Propter quod viriū, si dixerimus
quia peccatum non habemus, nos ipsos fallimus, & veritas in no-
bis non est. Propter quod etiam quantumlibet profecerimus, ne-
cessarium est nobis dicere, Dimitte nobis debita nostra, cum iam
omnia in Baptismo dicta, facta, cogitata, dimissa sunt.

Et iterum lib. 1. Retract. cap. 19.

Omnia mandata Dei facta deputantur, quando, quicquid
non sit, ignoscitur.

Hieronymus.

Hæc hominibus sola perfectio est, si imperfectos se esse no-
uerint.

Hæc est hominis vera sapientia, imperfectum esse se nosse,
atque (vt ita loquar) cunctorum in carne iustorum imperfecta
perfectio est.

DE BONIS OPERIBVS.

Docemus bona opera diuinitus præcepta, necessariò facienda
esse, & mereri gratuita DEI clementia, sua quædam, siue cor-
poralia, siue spiritualia præmia.

d 3

Non

Non est autem sentiendum, quòd ijs bonis operibus, quæ nos facimus, in iudicio Dei, vbi agitur de expiatione peccatorum, & placatione diuinæ iræ, ac merito æternæ salutis, cōfidendum sit. Omnia enim bona opera, quæ nos facimus, sunt imperfecta, nec possunt seueritatem diuini iudicii ferre. Sed omnis fiducia nostra collocanda est in SOLA misericordia Dei, propter filium eius DOMINVM nostrum Iesum Christum.

Psal. 142.

Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Galat. 5.

Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Hæc autem inter se mutuò aduersantur, vt non quæcunque volueritis, eadem faciatis.

Rom. 7. Noui, quòd non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum.

Danielis 9. Non in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.

August. Confess. lib. 9. cap. 13.

Væ hominum vitæ, quantum uis laudabili, si remota misericordia, discutias eam.

Errur. in Manuali, cap. 22.

Tota spes mea in morte Domini mei. Mors eius meritum meum est, refugium meum, salus, vita, & resurrectio mea: Meritum meum misratio DOMINI. Non sum meriti inops, quamdiu ille miserationum DOMINVS non defuerit. Et si misericordiæ DOMINI multæ, multus ego sum in meritis.

Gregor. lib. 1. super Ezech. hom. 7. in fine.

Iustus ergo Aduocatus noster, iustos nos defendet in iudicio, quia & nosmetipsos cognoscimus, & accusamus iniustos. Non ergò in fletibus, non in actibus nostris, sed in ADVOCATI nostri allegatione confidamus.

Bernhar. In Sermon. de annunc. beatæ Mariæ.

Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, non quidem tale testimonium, quale ille superbus Phariseus habebat, sed ducta & seductrice cogitatione, testimonium perhibens de se ipso,

ipſo, & teſtimonium eius verum nō erat: ſed cū ſpiritus ipſe teſtimonium perhibet ſpiritu nōſtro. Porrò hoc teſtimonium in tribus conſiſtere credo. Neceſſe enim eſt primò omnium credere, quòd remiſſionem peccatorum habere non poſſis, niſi per indulgentiam Dei. Deinde, quòd nihil prorsus habere queas boni operis, niſi & hoc dederit ipſe. Poſtremò, quòd æternā vitam nullo poſſis operibus promereri, niſi GRATIS detur & illa.

DE EVANGELIO CHRISTI.

ET ſi in ſcriptis Euangelistarum & Apoſtolorum continentur multa præcepta diuinæ legis, & Chriſtus ipſe docet, non eſſe malum malo reddendum, nec mulierem impudicè aſpiciendam, & id genus alia: tamen non eſt ſentiendū, quòd Euangelion Chriſti ſit noua lex, qua, ſicut olim Patres in Veteri Teſtamento, veteri lege ſaluati ſunt, ita nunc homines in Nouo Teſtamento, noua lege ſaluentur. Niſi enim nomen legis generaliter pro doctrina accipias, quemadmodum Prophetæ aliquoties nomine legis uſi ſunt, certè Euangelion Chriſti propriè non eſt lex, ſicut Paulus legis nomine uti ſolet: Sed eſt bona & læta annunciatio de filio Dei, DOMINO nōſtro Ieſu Chriſto, quòd ipſe ſolus ſit expiator peccatorum nōſtrorum, placator iræ Dei, & redemptor ac ſeruator nōſter. Nec præcepta legis, quæ continentur in ſcriptis Apoſtolicis, ſunt noua lex: ſed ſunt veteris legis, iuxta ſententiam Spiritus ſancti, explicatio, quæ & ipſa haud obſcurè antea in Prophetiſis ſcriptis extant. Repetuntur autem in prædicatione Euangelij Chriſti, ut oſtenſa diuinæ legis ſeueritate, & naturæ nōſtræ corruptione ad quærendum & amplectendum Chriſtum, Euangelio ſuo reuelatum, excitemur, & ut cognoscamus, ad quam Regulam vita nōſtra ex fide in Chriſtum ſit dirigenda. Quare ſi propriè de lege Dei, & Euangelio Chriſti loquendum eſt: Sicut nec ex Chriſto faciendus eſt nouus legiſlator, cū nec nouam legem tulerit, nec nouum politicum regnū in his terris inſtituerit: Ita nec ex Euangelio facienda eſt noua lex, quæ durioribus & ſeuerioribus præceptis afferat factoribus æternam ſalutem: ſed pro certo habendum eſſe exiſtimamus, quòd vna & eadem ſit lex Naturalis ſeu Moralis, Veteris & Noui Teſtamenti, & quòd nec Veteris nec Noui Teſtamenti hominibus contingat æterna ſalus, ppter merita operum legis, ſed tantū propter meritū Domini Ieſu Chriſti per fidem.

Luc. 4. recitat Christus ex Iesaja officium suum, ad quod in hanc terram missus sit, Spiritus DOMINI, inquit, super me, cō quod vnxit me, ad Euangelizandum pauperibus misit, &c. Hic docet Christus, proprium suum officium esse, non ferre nouam legem, quæ terreat & occidat miseros peccatores: Sed annunciare Euangelion, quod peccatores consoletur & viuificet.

Galat. 4. Vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factū sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret, vt adoptione ius filiorum acciperemus.

Actor. 13. Quid tentatis Deum, vt imponatur iugum super ceruices discipulorum, quod neque patres nostri, neq; nos portare potuimus? Sed per GRATIAM domini Iesu Christi credimus nos saluos futuros quemadmodum & illi.

Augustinus, contra Adimantum Manichæi discipulum, cap. 13.

Certis quibusdam vmbris & figuris rerum, ante DOMINI aduentum, secundum mirabilem & ordinatissimam distributionem temporum populus ille tenebatur, qui Testamentum Vetus accepit: Tamen in eo tanta prædicatio & prænuntiatio est Noui Testamenti, vt nulla in Euangelica atque Apostolica disciplina reperiatur, quamuis ardua & diuina præcepta & promissa, quæ illis etiam libris veteribus desint.

DE SACRAMENTIS.

NOmen Sacramenti, sicut & nomen Mysterij (quod interpretes Sacramentum exponunt) latissimè patet. Sed quia visum est quibusdam numerum Sacramentorū in septem contrahere, percurramus singula, vt ostendamus, quid in doctrina quorundam scriptorum desideremus, & quid cum sententia verè Catholicæ & Orthodoxæ Ecclesiæ pugnare videatur.

DE BAPTISMO.

AGnoscinus Baptismum tam infantibus quàm adultis, in Ecclesia, vsque ad nouissimum huius seculi diem, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ex institutione Christi dispensandum, & ipso vtendum esse.

Credi.

Crédimus etiam & confitemur, quòd Baptismus sit mare illud, in cuius profundum, sicut Propheta ait, Deus proijciat omnia peccata nostra, & condonet ea propter Christum filium suum, per fidem. Sed quòd aliqui docent, peccatum remanens post Baptismum in homine, non esse natura sua verè peccatum, existimamus perniciosorem esse errorem, quàm vulgus hominum iudicat. Etsi enim non dubitamus peccatum, quod post Baptismum remanet, credenti condonari propter Christum, & ex gratuita clementia Dei, non ampliùs coram tribunali Dei imputari: tamē si naturam eius expendas, verè est in se peccatum, propter quod, vt Augustinus suprà dixit, nō iustificatur in conspectu Dei omnis viuens, & non est iustus in terrā, qui faciat bonum, & non peccet.

Roman. 7. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum reddentem me legi peccati, quæ est in membris meis. Hic loquitur Paulus de peccato remanente post Baptismum, & affirmat, illud repugnare legi mentis suæ, hoc est, affectui Spiritus sancti. Quod autem repugnat Spiritui sancto, certè re ipsa verè peccatum sit, necesse est. Nam hæc est natura peccati, vt pugnet cum Spiritu sancto.

Galat. 3. Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Hæc enim inter se mutuò aduersantur, vt non, quæcunque volueritis, eadem faciatis. Hic iterum loquitur Paulus de peccato remanente post Baptismum, & tribuit ei manifestè naturam peccati, videlicet, concupiscere aduersus spiritum, & aduersari spiritui, ac impedire, ne perfecta iustitia in homine fiat. Quare peccatum post Baptismum remanens, natura sua verè est peccatum, etsi credenti non imputatur, sed propter Christum condonatur.

Augustin. De nupt. & concup. ad Valer. lib. 1. cap. 25.

Respondetur, dimitti concupiscētiam carnis in Baptismo, non vt non sit, sed vt in peccatum non imputetur. Quamuis autem reatu suo iam soluto, manet tamen donec sanetur omnis infirmitas nostra, &c.

Et iter. De baptis. paruulorum, & de cons. dist. 4. cap. per Baptismum.

Per Baptismum id agitur, vt caro peccati euacuetur. Non
d 5 autem

autem sic euacuatur, vt in carne concupiscentia innata non sit, sed ne obsit.

Deinde docemus, cum, qui baptizatur in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti, vngi spiritali Chrismate, hoc est, fieri membrum Christi per fidem, & donari Spiritu sancto, vt ad percipienda cœlestia, aures mentis eius aperiantur & oculi cordis illustrentur. Ac manifestum quidem est, quod vsus externi Chriftismatis fuerit in Politia Mosaica legitimus, & quod externum Chriftisma sit etiam in Ecclesia post diuulgatum Euangelion, vsitatum. Sed manifestum etiam est, quod in lege Mosi fuerit tempus vmbrarum, nunc autem reuelato Christo, sit tempus veritatis.

Et vsus externi Chriftismatis pertinet ad elementa mundi. De abrogatione autem horum elementorum, dicit Paulus, Colof. 2. Si mortui estis cum CHRISTO ab elementis mundi, quid adhuc, tanquam viuentes in mundo, his decretis tenemini?

*In Cœlesti
Hierarch.
de Baptis.* Et Dionysius, quem Arcopagitam vocant, & quem putant descripsisse ritus Ecclesiæ ab Apostolis traditos, significat quidem externum Chriftisma fuisse in Ecclesia vsitatum: sed significat etiam haud obscure, hunc ritum partim ab athleticis vñtionibus Ethnicorum, partim ex lege Mosaica sumtum esse. Qua verò autoritate & vtilitate petantur exempla colendi Dei, & administrandi Sacramenta, ab Ethnicis, testatur dictum illud Moisi, Deut. 12. Caue ne imiteris gentes, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istæ Deos suos, ita & ego colam. Non facietis similiter Domino Deo vestro.

Et illud dictum Chrifti Matth. 15.

Frustra colunt me, docentes doctrinas, præcepta hominum.

Et non est obscurum, quod ceremoniæ Mosaicæ, quarum vna pars est externi Chriftismatis vsus, pertineant ad elementa huius mundi, quorum decretis Paulus suprâ dixit nos non teneri, & de quibus aliâs dicit: Posteaquam cognouistis Deum, quin potius, cogniti estis à Deo, quomodo conuertimini denuo ad infirma & egena elementa, quibus iterum ab integro seruire vultis?

Præterea, quomodo confectio seu ritus externi Chriftismatis, ab Apostolis ipsis traditus esse, vt Fabianus scribit, verè affirmari

mari

mari posset, cum acta Conciliorum testentur, hunc ritum institutum esse à Syluestro?

Et Ecclesiastica historia tradit, non fuisse propositum Apostolorum, vt conderent leges de diebus festis, sed vt docerent rectam conuersationem, & veram pietatem: quantò minùs propositum eorum fuit, externas vñctiones in Ecclesia instituere, & umbras in exortum clarissimi solis splendorem inducere?

Accefferunt baptismo etiam aliæ quædam ceremoniæ sacrali, vestium, sed quia hæ non iudicantur necessariae, etiam ab ipsis, apud quos sunt vsitatae, & sunt aliqua ex parte otiosa eorum rituum, quibus Christus aliquoties in edendis miraculis vñsus est, imitatio: non est cur de ipsis aliquam curam, in occupatione tot necessariarum rerum, suscipiamus.

DE CONFIRMATIONE.

Non est nobis dubium, quin Apostoli initio reuelati & confirmati in die Pentecostes Euangelij, contulerint impositione manuum admirandum donũ Spiritus sancti credentibus in Christum, vt varijs linguis loquerentur.

Et sentimus vtilissimum esse, vt pueri & adulescentes, à pastoribus Ecclesiæ suæ, in Catechismo examinentur, & si quidem pie ac rectè fuerint eruditi, approbentur, si verò prauè, emendantur.

Sed ex personali & temporali factò Apostolorum, non est absque certo mandato Dei, generale & perpetuum sacramentum in Ecclesia statuendum. Et horribile auditu est, quòd Sacramentum confirmationis, quale Episcopi suffraganei solen pueris impertiri, excellat dignitate sua Sacramentum Baptismi. Sic enim nonnulli de Sacramento confirmationis scribere non verentur. Sicut vnum, inquiunt, à maioribus fit, id est, à summis Pontificibus, quod à minoribus perfici non potest: ita & maiori veneratione venerandum & tenendum est.

Apostolis enim diuinitus concessum fuit, vt impositione manuum conferrent credentibus in Christum dona Spiritus sancti. Hoc autem non est propriè intelligendum de priuatis illis Spiritus sancti donis, quæ unicuique ad salutem necessaria sunt.

*In decretis
li. Epistolæ
Melciadi,
To. 1. in a-
ctis Con-*

sunt: Hæc enim accipiunt credentes, per prædicationem Euangelij, & per Baptismum: Sed intelligendum est de publicis donis Spiritus sancti, videlicet, loqui varijs linguis, & alia, quæ tum ad publicam confirmationem Euangelij de Christo necessaria erant. Postquam igitur autoritas Euangelij talibus miraculis satis confirmata est, sicut desijt admirandum illud donum linguarum, ita & ritus imponendæ manus, quo donum illud conferebatur, factus est, quod quidem ad hanc rem attinet, otiosus. Alioqui faciendum erit generale sacramentum Ecclesiæ ex umbra, & obumbrandi sunt ægroti, propterea quod multi consecuti sint sanitatem per umbram Petri.

Similiter faciendum erit generale sacramentum ex impositione sudariorum, propterea quod aliqui liberati sunt à morbis suis, cum ipsis imponerentur sudaria Pauli. Et incumbendum erit super mortuos, quod Paulus in cubitu suscitauit adolescentem à morte. Et tamen non est pastoribus Ecclesiarum permitendum, vt nullam habeant rationem erudiendæ pueritiæ ac iuuentutis in verè pia doctrina. Sed exigendum est ab eis, vt Catechismum diligentissimè doceant.

DE POENITENTIA.

CVM semper nobis agnoscenda sint peccata nostra, & credendum, quod remittantur nobis peccata propter Christum, sentimus semper etiam in hac vita nobis agendam esse poenitentiam.

Sed poenitentiam alij aliter explicant. Vulgò enumerantur tres partes poenitentiae: Contritio, Confessio, Satisfactio. Has partes singulatim ac breuiter percurramus, vt exponamus, quid nobis in hac doctrina de poenitentia verè Catholicum & Apostolicum videatur.

DE CONTRITIONE.

Contritionem vocamus sensum diuinæ iræ, seu dolorem aut pauorem animi, ex agnitione magnitudinis peccatorum, & grauitatis iræ Dei ortum. Talem contritionem arbitramur quidem necessariam esse in vera poenitentia, quam cōtritionem lex Dei

Dei in homine excitare solet: Sed docere, eam mereri remissionē peccatorum, & esse expiationem peccatorum coram Deo, existimamus ab Apostolica doctrina alienum esse. Deus enim non despicit quidem cor contritum & humiliatum, sicut Psalmus loquitur: sed idcirco non despicit, quia Filius Dei DOMINVS noster Iesus Christus suscipit cor contritum & humiliatum, cuius solius contritione & humilatione peccata nostra coram Deo expiata sunt, & placata est ira Dei. Huius placationis nos participes efficiamur, cum contrito & humiliato corde credimus, solum Iesum Christum esse propiciatorem nostrum apud patrem cœlestem. Ies. 53. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus. 1. Ioh. 2. Ipse est propiciatio pro peccatis nostris. Act. 10. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.

*De Pœnit.
dist. 1. cap.
cum ergo.
Gabri. in
4. senten.
distin. 14.
qua. 1. conclus.
5.*

Et testantur exempla Cain, Esau, Saulis, Iudæ Ischariotis, & aliorum, quod contritio non sit meritum remissionis peccatorum. Hi enim etsi tantam habuerunt contritionem, ut tolerabilis ipsis visum fuerit, vitam sibi aut laqueis, aut gladijs, abrumperere, quam horribiles illos dolores perferre, tamen non sunt remissionem peccatorum consecuti.

Gloss. de pœnit. distinct. 1. cap. 1.

Si subtiliter intueamur, gratiæ Dei, non contritioni, attribuenda est peccatorum remissio.

Quare fatemur, Contritionem ad agendam veram pœnitentiam necessariam quidem esse, non autem in hunc usum, ut sit meritum, seu expiatio peccatorum coram Deo: sed ut homo, agnita magnitudine peccatorum, & grauitate iræ Dei, detestetur peccata, & excitetur ad quærendam remissionem peccatorum ac salutem, in sola gratuita clemētia & misericordia Dei, propter solum Iesum Christum Dominum nostrum, per fidem.

DE CONFESSIONE.

Confessionem vocant enumerationem peccatorum coram sacerdote. Talis igitur Confessio, qualis hactenus fuit vsitata, sicut

sicut non est diuinitus præcepta: ita manifestum est, quòd vetus Ecclesia non exegerit eam tanta seueritate, perinde ac si ad consequendam æternam salutem necessaria esset.

Ac dubium quidem non est, quia debeamus nos coram Deo peccatores agnoscere, & Deo peccata nostra confiteri: sed ea coram homine (nisi si quid in ipsum peccauerimus, & veritas legitima ac diuina vocatione dicenda fuerit) enumerare, liberum esse concedunt etiam veterum Ecclesiasticorum scripta,

Chrysost. in cap. 12. ad Hebr. Homil. 31.

Non dico tibi, vt te prodas in publicum, neque vt te apud alios accuses: Sed obedire te volo Prophetæ dicenti, Reuela DOMINO viam tuam.

Et iterum in Psalmo Miserere.

Si confundaris alicui dicere, quia peccasti, dicito ea quotidie in anima tua. Non dico vt confitearis conseruo tuo, vt exprobet: dicito Deo, qui ea curat.

De penit. dist. 1. cap. quis aliquando huius auctoribus. Et si autem hæc Chrysostomi verba solent exponi de peccatis, quæ antea sacerdoti confessæ sunt, tamen hæc expositio est manifesta deprauatio sententiæ Chrysostomi. Et testatur Ecclesiastica historia, perspicuè morem confitendi sacerdotibus abrogatum fuisse in Ecclesia Constantinopolitana.

August. lib. 10. Confess. cap. 3.

Quid mihi est cum hominibus, vt audiant confessiones meas, quasi ipsi sanaturi sint omnes languores meos? Curiosum genus ad cognoscendam alienam vitam, desidiosum ad corrigendam suam.

Ambrosius super Luc. de penit. dist. 1. cap. Petrus.

Petrus doluit & fleuit, quia errauit vt homo. Non inuenio quid dixerit, scio quòd fleuit, lacrymas eius lego, satisfactionem non lego.

Et si autem sentimus, enumerationem peccatorum coram sacerdote non esse necessariam ad salutem, nec esse aliquod meritum remissionis peccatorum: tamen damus operam, vt generalis confessio peccatorum, quantum fieri potest & licet, in Ecclesijs nostris

nostris conferuetur, idq; duabus de causis. Vna est, vt hoc priuato colloquio rudiores de rebus necessarijs admoneantur & erudiantur. Altera, vt hac occasione priuatim audiatur Euangelion Christi de remissione peccatorum, quod Euangelion est vera clavis regni cœlorum, & absolutio à peccatis, & vt per auditum Euangelij seu absolutionis fides vel concipiatur, vel confirmetur.

In agenda enim vera pœnitentia, nihil certius, nihil firmitus iudicamus, quàm quòd omnino necessaria sit FIDES, videlicet, vt, quod Euangelion Christi annunciat, credamus nobis certò remitti & condonari peccata gratis, propter solum Iesum Christum DOMINVM nostrum.

Non ignoramus quidem, quòd, si opera nostra respicimus, non tantùm nobis dubitandum, verùm etiam de salute nostra desperandum sit, quippe quòd nostra opera, quantumuis bona videantur, non possint coram seuerò tribunali Dei consistere.

Nec obsecrum nobis est, quòd carni nostræ, in hac corporali vita, semper adhæreat dubitatio de misericordia & clementia Dei.

Sed cùm Deus promittit nobis gratuitam suam clementiam, propter Christum filium suum, & exigit vt Euangelio filij sui obedienter credamus, exigit etiam eo ipso, vt dubitationem carnis nostræ mortificemus, ac certissimam de misericordia sua fiduciam concipiamus, ne nos promissionem eius tanti mendacij accusemus, quantam dubitationem de ea habeamus.

Et vt possimus certam fiduciam concipere, collocauit salutem nostram, non in meritis nostræ iustitiæ, quæ est imperfecta, sed tantùm in meritis Filij sui, D. nostri Iesu Christi, cuius iustitia, vt est perfectissima, ita & in iudicio Dei firmissima & cōstantissima.

Marc. 1. Pœnitentiam agite, & credite Euangelio. Iubet nos Euangelio, quod annūciat nobis certum fauorem Dei erga nos, propter Christum, credere. Ergo non vult, vt de fauore eius erga nos dubitemus, sed vt certam de eo fiduciam concipiamus.

Iohan. 6. Hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille.

Si Deus exigit, vt credamus in filium suum, certè non vult vt dubitemus, sed vt firmam fiduciam in eo collocemus.

Iacob. 1. Si cui vestrum deest sapientia, postulet ab eo qui dat,

dat, nempe Deo, qui dat, inquam, omnibus simpliciter, nec exprobrat, ac dabitur ei, sed postulet cum fiducia, NIHIL HAESITANS.

Hilarius in Matth. cap. 5.

Regnum cœlorum, quod Prophetæ nunciauerunt, Ioannes prædicauit, Dominus noster in se esse positum est professus, vult sine aliqua incertæ voluntatis ambiguitate sperari. Alioqui iustificatio ex fide nulla est, si ipsa fides fiet ambigua.

Augustinus in Manuali cap. 25.

Qui de venia peccatorum suorum desperat, negat Deum esse misericordem, magnam iniuriam Deo facit, qui de eius misericordia diffidit, quantum in se est, negat Deum habere charitatem, veritatem & potestatem, in quibus TOTA spes mea consistit.

Sixtus Pontifex, Tomo 1. Concil. in 1. epistola Sixti Pontificis.

Dubius in fide, infidelis est.

Quare existimamus eos, qui iubent nos de fauore Dei erga nos dubitare, non solum pugnare cum vera sententia Catholicæ Ecclesiæ, sed etiam salutem Ecclesiæ pessimè consulere.

DE SATISFACTIONE.

DE satisfactione credimus & confitemur, quòd sola passio & mors vnigeniti filij Dei DOMINI nostri Iesu Christi sit satisfactio pro peccatis nostris: Et quòd hæc satisfactio Christi offeratur & applicetur nobis ministerio Euangelij, excipiat autem à nobis FIDE.

Confitemur etiam, quòd, postquam satisfactio Christi nobis applicata, & per fidem accepta sit, necessario debeamus bona opera, quæ à Deo præcepta sunt, facere, non vt ijs expiemus peccata coram Deo, sed vt ad declarandam obedientiam nostram, bonos fructus pœnitentiæ proferamus, & gratitudinem nostram testificemur.

Nam de oratione, ieiunio, eleemosyna, & alijs id genus operibus, sentimus ea diligentissimè sectanda esse: sed longè alium habere

habere vsum, quàm quòd vel meritis suis satisfaciant Deo pro peccatis nostris, vel applicent nobis meritum Christi.

DE ORATIONE.

Oratione Deus inuocatur. Vera autem inuocatio est opus fidei, nec potest sine fide fieri. Fides autem intuetur Christum, & nititur solis meritis Christi. Quare nisi applicaueris tibi meritum Christi fide, oratio nullius est coram Deo momenti.

Exigitur autem oratio in hunc vsum, vt consideratione diuinarum promissionum, fides in nobis excitetur & inflammetur. Itaque non absurdè quidem dicitur, Oratione deleri peccata, nō autem hoc sensu, quòd opus ipsum orationis sit merito suo satisfactio pro peccatis, coram Deo: sed quòd oratione excitetur & accendatur fides, qua fide participamus meritum Christi, & habemus remissionem peccatorum propter solum Christum. Priusquam enim Deum oratione inuocamus, necessarium erit, vt meritum Christi sit nobis applicatum, & fide acceptum. Quare fieri non potest, vt oratio sit tale opus, propter cuius meritum consequamur coram Deo remissionem peccatorum.

Psalm. 108. Oratio eius fiat in peccatum. Non posset autem fieri peccatum, si per se esset opus tam dignum, quo peccatum expiaretur.

Isai. 1. Cùm extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis, & cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiam.

Deus autem non auerteret oculos & aures ab oratione, si esset dignitate sua satisfactio pro peccatis nostris.

Augustinus in Psalm. 108.

Oratio, quæ non fit per Christum, non solùm non delet peccatum, sed etiam fit ipsa peccatum.

Bernhard. De Quadragesima, sermone 5.

Sed & vitam æternam aliqui fortassis nō in humilitate quaerunt, sed tanquam in fiducia suorum meritorum. Nec hoc dico, quin accepta gratia fiduciā donet orandi, sed nō oportet, vt in ea cōstituat quisquā fiduciā impetrandi. Hoc solùm cōferunt hæc
c præ-

præmissa dona, vt ab ea misericordia, quæ tribuit hæc, sperentur etiam ampliora. Sit ergo oratio, quæ pro temporalibus est, circa solas necessitates restricta: sit oratio, quæ pro virtutibus est animæ, etiam ab omni impuritate libera, & circa solum beneplacitum Dei intenta, sit ea, quæ sit pro æterna vita, in omni humilitate, præsumens de SOLA, vt dignum est, miseratione diuina.

DE IEIUNIO.

Ieiunium sentimus vtile esse, non in hoc, vt vel operis sui merito expiet peccata coram Deo, vel applicet ieiunanti meritum Christi, sed vt sobrietate iniiciat carni frenum, ne homo erapula & ebri etate impeditus, vocationi Dei minùs obsequatur, & suo officio oscitanter defungatur. Sed ieiunio suus postea dabitur locus,

DE ELEEMOSYNA.

Eleemosynam diligenter commendamus, & hortamur Ecclesiam, vt proximum quisque suum, quoquo officio potest, adiuuet, ac charitatem suam testificetur. Sed quod alicubi dicitur, Eleemosynam delere peccatum, sicut aqua extinguit ignem, iuxta fidei analogiam intelligimus. Quid enim opus fuisset ad delenda peccata, passione & morte Christi filij Dei, si peccata delerentur merito eleemosynæ? Et quis vsus esset ministerij Euangelij, si eleemosyna diuinitus fuisset ordinata pro organo, quo applicaretur nobis meritum Christi? Quare vt maneat Christo suus honor inuiolatus, & ministerio Euangelij suus legitimus vsus, docemus eleemosynam sic delere peccatum, non quòd per se sit dignum opus, quo vel peccatum expietur, vel meritum Christi applicetur, sed quòd sit opus & fructus charitatis erga proximum, quo opere testificamur fidem & obedientiam nostram, quam debemus Deo. Vbi autem est fides, ibi solus Christus agnoscitur peccatorum expiator. Itaque cum eleemosyna testificetur, suo quoque modo, Christum habitare in pijs, testificatur etiam eos habere peccatorum remissionem. Nisi enim eleemosyna sit opus charitatis, quæ testificetur fidem in Christum, tantum abest, vt significet hominem habere peccatorum remissionem, propter Christi-

Chri-

Christum, vt planè coram Deo sordeat. Si distribuero, inquit Paulus, omnes facultates meas in cibos pauperum, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

Docemus igitur bona opera necessariò facienda, Deum oratione inuocandum, piè ieiunandum, & eleemosynam dandam esse, vt fidem & charitatem nostram testificemur, & vocationi Dei obediamus. Sed in agenda vera pœnitentia docemus, remissionem peccatorum contingere nobis tantùm propter filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum per fidem, iuxta illud, quod Petrus dicit: Huic omnes Prophetæ testimonium ferunt, quòd remissionem peccatorum accipiat per nomen eius, quisq; crediderit in eum.

DE EVCHARISTIA.

Credimus & confitemur, Eucharistiam (sic enim libuit maioribus nostris Cœnam Dominicam vocare) esse Sacramentum à Christo ipso institutum, & vsum eius vsque ad nouissimum huius seculi diem Ecclesiæ commendatum esse.

Sed quia aliud est substantia, aliud vsus eius, idcirco de his ordine dicemus.

De substantia Eucharistiæ sentimus & docemus, quòd verum corpus Christi, & verus sanguis eius in Eucharistia distribuatur, & refutamus eos, qui dicunt, panem & vinum Eucharistiæ esse tantùm absentis corporis & sanguinis Christi signa.

Credimus etiam omnipotentiam Dei tantam esse, vt possit Eucharistia substantiam panis & vini vel annihilare, vel in corpus & sanguinem Christi mutare.

Sed quòd Deus hanc suam absolutam omnipotentiam in Eucharistia exerceat, non videtur esse certo verbo Dei traditum, & apparet veteri Ecclesiæ fuisse ignotum. Sicut enim, cùm in Ezechiele de vrbe Ierusalem, in latere descripta dicitur, ISTA EST Ierusalem: non necesse fuit, vt substantia lateris mutaretur in substantiam vrbis Ierusalem: ita cùm de pane dicitur, Hoc est corpus meum, non est necesse, vt substantia panis mutetur in substantiam corporis Christi: sed ad veritatem Sacra-

menti sufficit, quòd corpus Christi verè sit cum pane præsens. Atque adeo ipsa necessitas veritatis Sacramenti exigere videtur, vt cum vera præsentia corporis Christi, verus panis maneat. Nam quemadmodum ad veritatem sacramenti Baptismi necessarium est, vt in vsu eius aqua sit, & maneat vera aqua: ita necessarium est in Cœna Dominica, vt panis in vsu eius sit & maneat verus panis, cum mutata panis substantia non constaret veritas Sacramenti. Vnde & Paulus & veteres Ecclesiastici scriptores, panem Eucharistiæ etiam post consecrationem panem vocant.

1. Cor. II. Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, &c. Et quicumque manducauerit panem hunc, & biberit calicem Domini indignè, &c.

August. in sermone ad infantes.

Quod vidistis, panis est & calix, quòd vobis etiam oculi vestri renunciant. Quod autem Fides vestra postulat instruenda, panis est corpus Christi, calix sanguis.

Quod autem ad Eucharistiæ vsum attinet, primùm etsi nō negamus, quin totus Christus tam pane quàm vino Eucharistiæ dispenseretur, tamen docemus vsum vtriusque partis debere vniuersæ Ecclesiæ cōmunem esse. Manifestum enim est, quòd Christus ipse, nihil periculis, quæ postea humana superstitione exco-gitata sunt, aut alijs commentis deterritus, tradiderit Ecclesiæ vtranq; partem vtendam.

Manifestum etiam est, quòd vetus Ecclesia vsa sit vtraque parte multis annis. Et testantur aliquot scriptores perspicuè, eos qui solum panem accipiunt, non accipere plenum Sacramentum sacramentaliter, (sic enim loquuntur) & diuisionem vnius denique mysterij sine grandi sacrilegio fieri non posse.

Quare sentimus vsum vtriusque partis esse verè Catholicum & Apostolicum: nec licere vlli homini hanc Christi institutionem, & tam diuturnum veteris ac veræ Ecclesiæ ritū, pro sua libidine mutare, & laicis, vt vocant, alterā partē Eucharistiæ auferre. Ac mirandum est, quòd hi, qui profitentur se ritus veteris Ecclesiæ propugnare, tam procul hac in parte à veteri Ecclesia recedant.

Deinde

Deinde cū Sacrificij nomen latissimè pateat, ac generaliter significet sacrum cultum, libenter concedimus, verum & legitimum vsum Eucharistiæ posse hoc modo sacrificium dici.

Et si Eucharistia iuxta institutionem Christi ita celebratur, ut in ea annuncietur mors Christi, & dispensetur Ecclesiæ sacramentum corporis & sanguinis Christi, rectè vocatur applicatio meriti passionis Christi, his videlicet, qui Sacramentum sumunt. Nec damnandæ sunt piæ lectiones & preces, quæ consecrationem, ut vocant, & dispensationem Eucharistiæ præcedere & sequi solent.

Sed interea non licet nobis errores, qui ad hoc sacrum, imperitia magis priuatorum hominum, quàm legitimo consensu veræ Catholicæ Ecclesiæ, accesserunt, dissimulare & approbare.

Vnus error est, quòd ex cultu, qui debet Ecclesiæ esse communis, fiat, priuata vnius sacrificuli actio, qui, ut solus sibi legit verba Cœnæ Dominicæ, ita etiam solus panem & vinum sumit.

Nam Christus instituit Eucharistiam, non ut esset priuata vnius actio, sed ut esset Ecclesiæ communio. Itaq; ad rectam Eucharistiæ actionem requiruntur ad minus duo, videlicet, minister Eucharistiæ benedicens, & is cui Eucharistiæ Sacramentum dispensetur. Cū enim Christus hoc Sacramentum institueret, non ipse solus vesceretur, sed dispensabat Ecclesiæ suæ, quā tum præsentem habebat, Accipite, inquit, manducate, &c. Et bibite ex hoc omnes, &c.

Hoc Christi institutum vet⁹ & vera Catholica Ecclesia tam seueriter obseruauit, ut eos, qui in hoc sacro præsentem non communicarent, excommunicauerit.

Anacletus in prima Epistola.

Peracta consecratione OMNES communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Et addit, Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia.

Concilium Antiochenum cap. 2.

Omnes qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & sacras scripturas audiunt, non autem cum populo in oratione communicant, & auersantur sanctā assumptionē Dominici Sacramenti, secundum aliquam propriam disciplinam, hos ab Ecclesia abijci oportet.

e 3

Diony.

Dionys. De Ecclesiastica hierarchia.

Pontifex, cum diuina munera laude prosecutus fuerit, sacrosancta & augustissima mysteria conficit, & quæ antè laudauerat, venerandis operta atque abdita signis, in conspectum agit, diuinaque munera reuerenter ostendens, ad sacram illorum communionem & ipse conuertitur, & reliquos, vt communicent, hortatur, sumpta deniq; atq; omnibus tradita communione diuina, gratias referens, finem mysterijs imponens.

Arbitramur igitur necessarium esse, vt ad conseruandam in celebratione Eucharistiae institutionem Christi, & ad sectandum exemplum veteris ac verè Catholicæ Ecclesiæ, abrogentur priuata sacrificulorum Missæ, & restituatur Ecclesiæ publica Cœnæ Dominicæ communio.

Alius error est, quòd Eucharistia sit tale sacrificium, quod debeat iugiter in Ecclesia, ad expianda peccata viuorum & mortuorum, & pro impetrandis alijs beneficijs, tam corporalibus, quàm spiritualibus, offerri.

Hic error manifestè pugnat cum Euangelio Christi, quod restitatur, Christum VNA oblatione, semel tantum facta, consummasse in sempiternum sanctificatos. Et quia Christus passione ac morte sua impetrauit nobis remissionem peccatorum, quæ & nobis per Euangelion in nouo Testamento annuntiatur, idcirco non licet amplius pro peccato sacrificare. Vbi enim est peccatorum remissio, iam non est oblatio pro peccato.

Nam quòd Christus dicit, Hoc facite in mei commemorationem: non iubet corpus & sanguinem suum in Cœna Deo, sed Ecclesiæ offerre, vt Ecclesia, edendo corpus & bibendo sanguinem Christi, ac prædicando beneficium mortis eius admoneatur de ea corporis & sanguinis Christi oblatione, quæ semel tantum in cruce, in expiationem peccatorum nostrorum, facta est. Sic enim Paulus hoc dictum Christi interpretatur, Quotiescunque, inquit, manducabitis (non ait, obtuleritis) panem hunc, & bibetis calicem, mortem Domini prædicate, donec veniat.

Ac fatemur quidem, quòd veteres Ecclesiastici scriptores vocauerint Eucharistiam, sacrificium & oblationem: sed se ipsi exponunt, quòd nomine sacrificij intelligant memoriam, annunciationem,

ciatio.

clationem seu prædicationem sacrificij, quod Christus semel in cruce peregit: Sicut & memoriam Paschæ & Pentecostes, vocant Pascha & Pentecosten.

Alius error est, quòd nōnulli sentiunt oblationem (quam ita vocant) Eucharistiæ, non esse quidem per se propitiationem pro peccatis: applicare autem propitiationem ac meritum Christi, viuis ac mortuis.

Sed iam demonstratum est, quòd Eucharistia propriè non sit oblatio, sed sic vocetur, quòd sit memoria oblationis, semel in cruce factæ. Deinde applicatio meriti Christi non fit alio externo organo, quàm prædicatione Euangelij Christi, & dispensatio ne eorum Sacramentorum, quæ Christus in hunc usum instituit. Et meritum Christi oblatum & applicatum, non recipitur, nisi Fide.

Marci ultimo. Prædicate Euangelion omni creaturæ. Ministerio enim Euangelij offeruntur & applicantur creaturis, hoc est, siue Iudæis, siue Gentibus, beneficia Christi. Et sequitur. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: quia sumptione Sacramentorum & fide, accipiuntur oblata & applicata beneficia.

Rom. i. Euangelion est potentia Dei, ad salutem omni credenti, h. e. ministerium Euangelij est organon diuinitus institutum, quo Deus est potens & efficax, ad saluandos omnes eos, qui Euangelio credunt. Itaque prædicatione Euangelij offert, aut, si ita loqui libet, applicat omnibus salutem: Fides autem oblatam & applicatam salutem accipit.

In priuata autem Missa, panis & vinum ita tractantur, vt sacrificulus neque annunciet publicè Euangelion Christi, sed sibi ipsi quiddam, ac præsertim verba Cœnæ seu cōsecrationis tacitè recenseat, neque dispenset alijs panem & vinum, sed solus ipse ea sumat. Quare nulla potest esse applicatio meriti Christi in priuata Missa. Hoc senserunt veri Catholici, maiores nostri, qui tam seueriter, quemadmodum suprà indicauimus, exegerunt, vt, qui in Missa præsens non communicauerit, excommunicetur.

Alius error est, quem iam attigimus, quòd exigitur, vt verba Cœnæ seu consecrationis in Eucharistia tacitè recitentur, cum hæc verba sint pars Euangelij, quod iuxta mandatum Christi omnibus creaturis est prædicandum. Etsi enim maiores vo-

carunt aliquoties Eucharistiam mysterium, non tamen hoc consilio sic vocarunt, quod verba Cœnæ non sint coram Ecclesia, in Eucharistia, publicè, & lingua vulgo nota, recitanda: Sed quod in Eucharistia aliud videatur, aliud intelligatur. Nam & Christus ipse vocatur Mysterium, qui tamen non est occultandus, sed omnibus creaturis prædicandus.

Et quia in sumenda Eucharistia exigitur fides, Fides autem est ex auditu, Auditus autem per verbum Dei: Maximè omnium necessarium est in Eucharistia, ut verbum Cœnæ, quod est verbum Filij Dei, publicè recitetur. Hoc enim verbum est prædicatio Evangelij & annuntiatio mortis Christi. Quare ut Ecclesia intelligat, quid in Eucharistia agatur, quid ipsi sumendum offeratur, & ut fidem suam confirmet, necessaria est, in Eucharistia, publica recitatio verborum Cœnæ Dominicæ.

Alius error est, quod una pars Eucharistiæ soleat in singularem cultum Dei circumgestari & reponi. Vetat autem Spiritus sanctus, nec cultus Dei sine certo verbo Dei instituatur. Deut. 12. Non facietis singuli, quod sibi rectum videtur.

Et iterum: Quod præcipio tibi, hoc tantum facias Domino, ne addas quicquam, nec minuas. Matth. 15. Frustra colūt me, docentes doctrinas, mandata hominum, &c.

Clemens Epistola 2. ad Iacobum, & de consecra. dist. 2. cap. tribus.

Certè tanta in altario holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant: quod si remanserint in crastinum, non referuntur, sed cum timore & tremore, clericorum diligentia consumantur.

Non ignoramus, quomodo hæc Clementis verba eludi soleant, confictò discrimine inter opus morientium, & opus consecrantium. Sed manifestum est, quod panis, qui circumgestari, & in adorationem reponi solet, non referuetur pro infirmis, sed tandem à consecrantibus ipsis sumatur.

Cyrillus, vel, ut alij sentiunt, Origenes in Leuit. cap. 7.

Nam & Dominus panem, quem discipulis dabat, dicēs ijs, Accipite & manducate, &c. non distulit, nec seruari iussit in crastinum. Hoc fortasse mysterij continetur etiam in eo, quod panem non iubet portari in via, ut semper recentes, quos intra te geris, verbi Dei panes proferas.

DE ORDINE.

Non est obscurum è sacris literis, quòd omnes verè Christiani consecrentur in Baptismo, per Christum filium DEI, in spiritualia sacerdotes, & debeant semper offerre DEO spiritualia sacrificia.

Nec est obscurum, quòd Christus instituerit in Ecclesia sua ministros, qui annuncient Euangelion suum, & dispensent Sacramenta eius.

Nec permittendum est cuius, quamuis spirituali Sacerdoti, vt sine legitima vocatione vsurpet publicum ministerium in Ecclesia. Dicit enim Paulus, Omnia honestè & decenter fiant, inter vos. Et iterum, Nemini citò manus imponas. Quare non inutile iudicamus, vt fides eorum, qui ad publicum ministerium accessuri sunt, quasi gradibus quibusdam probetur.

Et inter ministros Ecclesiæ suum seruare ordinem, videtur concordiam non nihil adiuuare.

Sed sacra Scriptura non tradit, quòd Christus in Ecclesia sua instituerit tales Sacerdotes, qui sint mediatores inter Deum & homines, & placent iram Dei erga homines Sacrificijs suis, aut applicent meritum Christi viujs ac mortuis, absque prædicatione Euangelij & dispensatione Sacramentorum.

Nam si de summo & vero mediatore dicendum est, vnus solus est mediator inter Deum & homines, Iesus Christus filius Dei.

Siloquendum est de mediatore precatationis, vnusquisque pius factus est alterius mediator, per Iesum Christum, propterea, quòd officium exigit, vt alter alterius salutem precibus Deo commendet: quod etiam officium nunc singuli exercent, cùm recitant ex fide Orationem Dominicam.

Siloquendum est de sacrificijs expiantibus peccata nostra, & placantibus iram Dei, tunc vnum solum sacrificium est expiatorium & placatorium, videlicet Sacrificium Domini nostri Iesu Christi, quod semel in cruce peractum est. Et sicut Christus non amplius moritur, mors illi amplius non dominatur: ita hoc Sacrificium eius nunquam amplius peragetur, sed effecit vnica oblatione, quemadmodum Epistola ad Hebræos scribit, perfectos in perpetuum eos qui sanctificantur.

Silo-

Si loquendum est de commemoratione huius vnus sacri-
ficii, & de applicatione meriti eius, tūc publici ministri Ecclesie,
qui Euangelion publicè docent, & Sacramenta iuxta institutio-
nem Christi dispensant, non solum faciunt veram & rectam expia-
torij sacrificij commemorationem, sed etiam applicant dispensa-
tione sua, meritum huius sacrificij, omnibus ijs, qui Euangelion
& Sacramenta fide accipiunt.

Non possumus igitur videre, quis sit vsus id genus homi-
num in Ecclesia, qui in hoc instituuntur, vt habeant potestatem
sacrificandi pro viuis & mortuis.

Paulus, cum ad Corinthios & Ephesios recēset officia & mi-
nisteria ad ædificationem & cōseruationem Ecclesie necessaria,
recenset Prophetas, Apostolos, Euangelistas, Pastores, Doctores,
& id genus alios: sed in hoc catalogo nullam prorsus facit men-
tionē talium priuatorum Sacerdotū, qualium nunc plenus est or-
bis. Nec verisimile est, quòd omisisset hoc genus Sacerdotū, si vel
Christus instituisset, vel Ecclesie vtile & necessarium esset.

Et scribit Paulus, Episcopū oportere esse didacticō: Docet
autem Hieronymus eundem esse, Episcopum & Presbyterum.

Quare manifestum est, quòd, nisi Presbyter instituatur in
Ecclesia, ad ministerium docendi, nec Presbyteri nec Episcopi
nomen rectè vsurpare queat.

DE CONIVGIO.

Fatemur coniugiū esse genus vitæ diuinitus institutū & appro-
batū, & esse Mysterium, hoc est, vt vulgò exponi solet, Sacramē-
tum magnum in Christo & Ecclesia, sicut Paulus ait.

Et quia Christus palàm affirmat, coniugium pertinere ad
hoc præsens seculum, administratio autem rerum huius seculi
constat politicis legibus, recta & probabili ratione constitutis:
idcirco docemus, quòd liceat coniugium inire in his gradibus
consanguinitatis, & affinitatis, quos politicæ leges, quæ sunt di-
uinæ ordinationes, permittunt.

Docemus etiam, quòd iuuenes non debeāt temerè, sine pa-
rentum suorum auctoritate coniugium inire, & quòd coniugiū
temerario & illegitimo iuuenum consensu, absq; eorum, in quo-
rum potestate sunt, auctoritate contractum, nondum habendum
sit ratum: Etsi enim nonnulli casus sunt, in quibus licitum est cō-
iugium

iugium

ingium absq; parentum consensu contrahere, tamen nō videtur faciēda generalis regula, quōd quivis iuuenum consensus faciat contractum matrimonij ratum, & clandestina matrimonia simpliciter sint approbata. Non solū enim diuinum præceptū exigit, vt liberi honorent parentes suos, verū etiam naturalis ratio iubet, in contrahendo matrimonio consensum parentum requirere. Huc vocantur etiam liberi legibus politicis: & extat decretum Pontificis Euaristi, cuius hæc verba scribuntur: Aliter legitimum, vt à Patribus accepimus, & à sanctis Apostolis eorumque successoribus traditum inuenimus, non fit coniugium, nisi ab his, qui super ipsam fœminam dominationem habere videntur, & à quibus custoditur, vxor petatur, & à parentibus propinquioribus sponsetur.

Præterea nō dubitamus, quin, qui sunt veræ honestatis amâtes, sentiāt coniugiū non tantū laicis, vt vocant, verū etiā ministris Ecclesiæ liberum esse, Dicit. n. Epistola ad Hebræos, Honorable connubium in omnibus, & torus immaculatus.

Et Paulus probat coniugium in Episcopo, & affirmat prohibitionē cōiugij esse Spiritum erroris, & doctrinam dæmoniorū. Etsi. n. hoc Pauli dictū exponi solet de Tacianis & Eueratit, qui coniugium nihil à scortatione differre sentiebant: Tamen cū coniugium prohibetur in decretis Pontificijs, prohibetur ijs rationibus, quibus cōiugium non in vno tantū hominū genere, sed in vniuersum damnatur. Allegatur enim illud Leuitici, Sancti estote, quia ego sanctus sum, & illud Pauli, Non in cubilibus ac lasciujs, & iterum, Qui in carne sunt, Deo placere nō possunt. Cū autem hæc Scripturæ dicta ad omnes pertineant, certè arcerent omnes pios à coniugio, si rectè ad prohibendum Sacerdotibus coniugium, accommodarentur. Sed speramus bonos quosque viros, de coniugio honestiùs sentire, & quod in Ecclesia ipsa probant, in ministris eius non improbare: Præsertim cū manifesta sint exempla recentis & adhuc purioris Ecclesiæ, in qua, & Apostolis, qui fuit summus gradus in Ecclesia, & Episcopis licuit habere vxores. Hoc autem ita intelligēdum existimamus, quōd ministris Ecclesiæ non solū licuerit coniugio ante ordinationem inito, vt: verū etiam coniugium post ordinationem inire: Cuius sententiæ haud obscura argumenta extant.

Nec

Nec ob stare debet votum castitatis, propterea quòd tale votum humana superstitione, sine auctoritate verbi Dei, & contra fidem susceptum, non agnoscatur à Deo, & in coniugio suo quoque sit castitas, vt, qui, cùm antea castitatem voverit, vxorē in DOMINO ducit, castitatis votum verè adimpleat.

Cùm igitur manifestum sit verbum DEI de honestate coniugij, manifesta sint exempla Apostolorum & Episcoporum recentis Ecclesiæ, manifesta sit imbecillitas humanæ naturæ, manifesta sint pericula cœlibatus, manifesta sint offendicula, quæ præbent impuri Sacerdotes: omnino futurum speramus, vt hi, qui ad gubernacula Ecclesiæ sedent, non pergant hanc de coniugio Sacerdotum constitutionem, seueriter tueri & propugnare, sed clementer interpretari. Sic enim fiet, vt & minora & pauciora in Ecclesia sint offendicula, & multorum optimorum virorum conscientijs succurratur.

Speramus etiam futurum, vt optimi quique Episcopi & Principes permittant ijs, qui ab adulteris suis coniugibus, legitimo diuortio separati sunt, ea iterum contrahendi in Domino coniugij libertate vti, quam concessit ijs filius Dei, Dominus noster Iesus Christus, Matth. 5. & 19.

DE EXTREMA VNCTIONE.

Fatemur Apostolos vnxisse ægros oleo, qui & corporalem sanitatem consecuti sunt.

Faremur etiam Epistolam quæ inscribitur Iacobo, iubere Presbyteros Ecclesiæ ad ægrotos vocari, vt vngant eos oleo, & curent pro ipsis ad consequendam sanitatem.

Sed hæc tum vtiliter exercebantur, cùm ministri Ecclesiæ adhuc ornati erant dono ægrotos corporaliter & admirabiliter sanandi: Postquam autem hoc donum, confirmato Euangelio in Ecclesia, desijt, res ipsa testatur, hanc vnctionis ceremoniam odiosè nunc & inutiliter vsurpari: Qui enim nunc vnguntur, nō solent ex hac vnctione corporalem sanitatem consequi, imò hæc vnctio non solet adhiberi, nisi hijs, de quorum corporali vita desperatum est. Nec extat vllam verbum Dei, quod promittat, divulgato Euangelio Christi externam vnctionem valere ad delenda peccata, & ad conferendam spiritualem ac cœlestem sanitatem.

Nihilo.

Nihilominus tamen officium exigit, vt ministri Ecclesiæ egrotos visitent, ac orent vnâ cum Ecclesia pro salute eorum, & consolentur ipsos tam prædicatione Euangelij, quàm dispensatione Coenæ Dominicæ. Hæc est verè pia vnctio, qua Spiritus sanctus efficax est in credentibus.

DE INVOCATIONE SAN- CTORVM.

Non est dubium, quin memoria eorum sanctorum, qui, cum essent in hac corporali vita, Ecclesiam vel doctrina, vel scriptis, vel miraculis, vel exemplis iuuerunt, & siue martyrio testificati sunt veritatem Euangelij, siue tranquillo mortis genere, in Christo obdormierunt, debeat apud omnes pios sacrosancta esse: & commendandi sint Ecclesiæ, vt doctrina & exemplis ipsorum in vera fide confirmemur, & ad sectandam veram pietatem inflammemur.

Fatemur etiam, quòd Sancti in coelis suo quodam modo pro nobis coram Deo orent, sicut & Angeli pro nobis sunt solliciti, & omnes creaturæ pro salute nostra cœlesti quodam modo ingemiscunt, & nobiscum, quemadmodum Paulus loquitur, parturiunt.

Sed sicut ex gemitu reliquarum creaturarum non est instituendus cultus inuocandi eas, ita ex oratione Sanctorum in cœlis, non est approbandus cultus inuocandi eos: de his enim inuocandis nullum extat in sacris literis vel mandatum, vel exemplū. Cum enim omnis spes salutis nostræ collocata sit non in Sanctis, sed in solo DOMINO Deo nostro, per filium eius Iesum Christū: manifestum est, quòd non Sancti, sed solus Deus sit inuocandus. Quomodo inuocabunt, inquit Paulus, in quem non credunt? Non est autem in Sanctos credendum, Quomodo igitur essent inuocandi?

Et cum necesse sit, vt, qui inuocatur, sit scrutator cordis, nō debent Sancti inuocari, quia non sunt cordis scrutatores.

Epiphanius contra Collyridianos.

Reuera sanctum erat corpus Mariæ, non tamen Deus: reuera virgo erat ipsa virgo, & honorata, non autem proposita est
ad

ad adorationem, sed ipsa adorans cum qui carne genitus est ex ea,

August. de vera relig. cap. ultimo.

Non sit nobis religio cultus hominum mortuorum: quia si piè vixerint, non sic habentur, ut tales quærant honores, sed illum à nobis coli volunt, quo illuminati lætantur, meriti sui nos esse conferuos. Honorandi igitur sunt propter imitationem, non adorandi propter religionem.

Et iterum ibidem.

Honoramus eos charitate, non seruitute. Nec ijs templa construimus, nolunt enim se sic honorari à nobis, quia nos ipsos, cum boni sumus, templa summi Dei esse nouerunt.

Acrursus de Ciuit. Dei, lib. 8. cap. 27.

Nec tamen nos ijsdem martyribus templa, Sacerdotia, Sacra & Sacrificia constituimus, cum non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus, &c. Martyribus nostris neque Sacerdotes institui-
mus, neque offerimus Sacrificia.

Ambrosius ad Rom. cap. 1.

Solent misera uti excusatione dicentes, per ipsos posse iri ad Deum, sicut per comites peruenitur ad Regem, Age nunquid tam demens est aliquis & salutis suæ immemor, ut honorificentiam Regis vendicet comiti? &c. Et mox. Isti non putant reos, qui honorem nominis Dei deferunt creaturæ, & relicto Domino conferuos adorant.

At enim non adoramus, inquiunt, sanctos, sed tantum petimus orationibus eorum apud Deum iuari. Sic autem petere, quemadmodum cultus Litaniarum ostendit, & vulgo vsitatum est, nihil aliud est, quam inuocare & adorare sanctos. Talis enim petitio exigit, ut is, qui rogatur, sit ubique præsens, & exaudiat petitionem. Hæc autem maiestas soli Deo competit, & si tribuitur creaturæ, creatura adoratur.

Fingunt quidam sanctos videre in verbo Dei, quæ Deus promittit, & quæ nobis vtilia videntur. Quod etsi diuinæ maiestati non est impossibile, tamen Iesaias manifestè affirmat, Abraham nesci-

nescire nos, & Israël ignorare nos, vbi glossa ordinaria citat! Augustinum dicentem, Quod mortui, etiam sancti, nesciunt quid agant viui, &c.

Nam quod veteres scriptores vertunt se aliquoties precibus suis ad sanctos, isti aut vulgi errorem, sine exacto iudicio, simpliciter secuti sunt, aut vsi sunt tali forma loquendi, non vt cultu Theologico, sed vt figura Grammatica, quam Prosopopœiam vocant, qua homines pij & disertis non significant se colere & inuocare sanctos, sed exprimere inenarrabilem illum gemitum sanctorum & omnium creaturarum pro nostra salute: & significant pias preces, quas sancti in hoc seculo, è spiritu sancto, coram Deo effuderunt, adhuc in auribus Dei sonare, sicut & sanguis Abel post mortem eius ad Deum vociferabatur, & in Apocalypsi clamant animæ sanctorum interfectorum, vt sanguis ipsorum vindicetur, non quod iam in DOMINO acquiescentes, cupidi sint vindictæ humano more, sed quod DOMINVS, etiam post mortem ipsorum, memor sit precum, quas, dum adhuc in hac terra vixerent, pro sua & totius Ecclesiæ salute effuderunt.

Epiphanius contra Arrium, etsi & ipse non nihil hæret in communi errore, tamen perspicuè docet, sanctorum in Ecclesia mentionem fieri, non vt inuocentur, sed potius vt non inuocentur, ne Christo in honore æquentur. Mentionem, inquit, facimus iustorum Patrum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Evangelistarum, Martyrum, Confessorum, Episcoporum, & Anachoretarum, & totius agminis, vt Dominum Iesum Christum separemus ab hominum agmine, per honorem, quem ipsi exhibemus, & vt præstemus ei cultum, quo sentire nos significemus quod Dominus non sit æquandus vlli hominum, etiam si vnusquisque eorum millies, aut yltrà in iusticia existat.

DE MEMORIA DEFUNCTORVM.

ET si re ipsa idem est, Sanctus in Christo quiescens, & fidelis defunctus, Omnis enim qui in fide Christi hac vita defungitur, sanctus est: Tamen quia libuit nonnullis discrimen inter hos ponere, visum est & nobis duo diuersa capita de his adscribere.

Ac pri-

Ac primùm sentimus, piæ mentis esse, maiorum suorum in fide Christi defunctorum, honestam mentionem facere, & gratitudinem ijs beneficijs, quæ ab ipsis accepimus, debitam erga posteros & amicos eorum adhuc superstites, quibus possumus officijs, declarare.

Deinde exigit fides, ut sentiamus, mortuos non esse nihil, sed verè coram Deo viuere, pios quidem in Christo feliciter, impios verò in horribili expectatione reuelationis diuini iudicij.

Exigit etiam charitas, ut optemus defunctis omnè in Christo tranquillitatem & felicitatem.

Accedit & hoc, quòd debeamus defunctos nostros honestè sepulturæ, quoad eius fieri potest, & tempus ac hominum conditiones ferunt, ad testificandam spem resurrectionis nostræ, mādare. Itaque iudicamus vtile esse, ut in funeribus ea è sacris literis recitentur, & explicentur, quæ ad corroborandam fidem in horrore mortis, & ad confirmandam spem resurrectionis, conducunt.

Sed quòd mortui iuuentur vſitatis illis vigilijs, precationibus & sacrificijs, ac meritis horum, aut è pœnis liberentur, aut maiorem felicitatem in cœlis consequantur, nullum extat testimonium verè Propheticæ & Apostolicæ doctrinæ. Vnum enim tantum est meritum æternæ vitæ, vna sola est redemptio & liberatio nostra, videlicet passio & mors DOMINI nostri Iesu Christi. Et hoc meritum sit nostrum, cùm credimus in Christum: sit autem à nobis alienum, cùm Euangelio Christi non credimus.

Ioh. 3. Non misit Deus filium in mundum, ut condemnet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non condemnatur: Qui autem non credit, iam condemnatus est, quia non credit in nomen vnigeniti filij Dei.

Quare si quis ex hac vita in fide Christi excesserit, omne habet meritum Christi, nec indiget alieno: Deus enim qui donat filium suum, donat etiam cum eo omnia, ut Paulus ait. Qui autem hinc emigraverit sine Christo, nullis potest hominum meritis iuari, quia sine Christo nulla est salus.

Cyprianus contra Demetr. tract. 10.

Quando istinc discessum fuerit, nullus iam locus pœnitentiæ est, nullus satisfactionis effectus: hinc vita aut amittitur, aut tene-

tenetur: hic salutē æternę, cultu Dei, & fructu fidei prouidetur.

Hieronymus in Epistolam ad Gal. cap. 6.

Obscurē licet, docemur per hanc sententiam, nouum dogma, quod latitat, dum in præsenti seculo sumus, siue orationibus, siue consilijs, posse nos inuicem coadiuuare. Cū autem ante tribunal Christi venerimus, non Iob, non Daniel, nec Noe, rogare posse pro quoquam, sed vnumquemque portare onus suum.

Nam quod ex Machabæis citatur, sacrificia pro peccatis mortuorum esse oblata, dubitat auctor ipsi libri in fine eius, num rectē scripserit, & precatur veniam sicubi errauerit. Demus ergo ei veniam, quod sine vlla diuinę scripturę auctoritate affirmet, mortuos solui à peccatis, sacrificijs & orationibus viuorum.

Et Tertullianus dicit, oblationes pro defunctis annua die fieri; Sed hoc aut receptum fuit sine auctoritate verbi Dei, ex moribus Ethnicorum, sicut multa alia: aut nomine oblationis intelligenda est publica commemoratio defunctorum in fide Christi, & gratiarum actio pro beneficijs, quæ Deus in ipsos con-
tulerit.

DE PURGATORIO.

ET si dubitari non debet, quin suus sit sanctis, in hac vita, purgatorius ignis, quemadmodum testantur exempla Dauidis, Ezechiz, Ionæ, & aliorum: tamen haud immeritò dubitatur, Num post hanc vitam tale sit purgatorium, quale vulgus hominum putat, in quo animæ tantisper crucientur, dum vel supplicio satis pro peccato faciant, vel indulgentijs redimantur.

Si enim tale est purgatorium, valde mirandum videtur, quod nec Prophetica nec Apostolica scripta, aliquid certi & perspicui de eo tradiderint, sed potius diuersum haud obscurē doceant.

Marci vltimo, Prædicate Euangelion omni creaturæ, qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui nō crediderit, condemnabitur.

Hic ponuntur duo ordines hominum; vnus eorum, qui
f credunt

credunt Euangelio; & hi pronunciantur salui: alter eorum, qui non credunt Euangelio; & hi pronunciantur damnati. Inter hos non est aliud medium: Aut enim excedis ex hac vita in fide Iesu Christi; tunc habes remissionem omnium peccatorum, propter Christum, & imputatur tibi iusticia Christi: Quare qui Christo committatus in mortem ingreditur, ei nihil deest ad consequendam veram & æternam vitam, Qui autem hinc sine Christo egreditur, emigrat in perpetuas tenebras.

Ac si, præter hos duos ordines, alius esset tertius quispiam status animarum in altero seculo, cerrè Paulus, qui ad Paradisum & in tertium cælum raptus erat, & multa arcana viderat, non inuidisset Ecclesiæ hanc cognitionem. Ecce autem, cùm ad Thes. salonicenses ex professo de Christianis dormientibus scriberet, nullam prorsus facit mentionem alicuius purgatorij: sed iubet potius, ne contristemur, sicut cæteri, qui spem non habent. Itaque si talis quispiam esset animarum status, in altero seculo, qualem vulgus cogitat, non potuisset Paulus teneri, quò minus loco tam oportuno, hunc animarum statum perspicuè explicasset, & Ecclesiæ rationem præscripsisset, qua posset animas miserarum, à cruciatu suo liberare.

Sed & vetus & verè Catholica Ecclesia apertè significavit, sibi de hoc tertio genere status animarum, in altero sæculo, nihil constare.

Chrysostomus in concione secunda de Lazaro.

Si quid cui rapuisti, redde & dicito iuxta Zachæum, do quadruplum si quid rapui; si cui factus es inimicus, recõciliare, priusquam veneris ad iudicium: omnia hîc dissolue, vt citra molestiam illud videas tribunal. Donec hîc fuerimus, spes habemus præclaras: simulatque verò discesserimus illac, non est postea firmum in nobis pœnitere neque commissâ diluere. Et iterum. Neque enim, qui in præsentî vita peccata non abluerit, postea consolationem aliquam inuenturus est.

Augustinus etsi ponit inter valde bonos & valde malos, meritos quosdam, quorum alteris videtur locum purgatorium assignare, tamen de eare aliâs dubitat, nec quicquam certi definit. De hac igitur sententia Augustini sciendum erit, quod ipse exigit,

git,

git, videlicet vt id recipiamus, quod vel autoritate Scripturæ, vel probabili ratione, confirmatum fuerit. Manifestum autem est, quod, quæ dicta Scripturæ ad stabiliendum purgatorium, citari solent, à genuino sensu, ad alienum torqueantur, & ab ipsis etiam veteribus interpretibus longè aliter exponantur. Et quas Augustinus habet sententiæ suæ rationes, hoc fundamento niti videntur, quod consequamur remissionem peccatorum & vitam non tantum propter Christum per fidem, sed etiam propter merita nostrorum operum. Sed quàm conueniat hoc cum vera Apostolica doctrina, suprà indicauimus. Quare arbitramur hanc theoriā de purgatorio suis auctoribus relinquendam esse, & hoc maxime omnium agendum, vt, quod Paulus monet, confirmemus nos inuicem sermonibus de certa spe resurrectionis, & salutis nostræ in Christo Iesu, propter quem Deus credentibus ita fauet, vt conseruet ipsos in media morte, & donet eos vera tranquillitate.

DE VOTIS MONASTICIS.

Non est dubium, quin vota pia, iusta & legitima sint seruanda ac soluenda, & vota impia sint rescindenda.

Sed haud immeritò disputatur, in quo votorum genere collocanda sint vota monachorum, de virginitate seu cœlibatu, paupertate, & obedientia.

Nam manifestum est quod cœlibatus non sit verbo Dei præceptus: Manifestum etiam est, quod, etsi cœlibum status sit in publicis periculis tranquillior, & ad peragenda publica ministeria Ecclesiæ, his, qui non vruntur, aptior & accommodatior: tamen non est sentiendum, quod hoc genus vitæ, per se sit coram tribunali Dei excellentius & sanctius quàm coniugium.

Sicut enim in Christo non est Iudæus, neq; Græcus, non seruus, neq; liber, vt Paulus ait: ita in Christo nec est cœlebs, nec maritus. Et quemadmodum in Christo Iesu circumcisio nihil est, præputium nihil est, sed obseruatio mandatorum Dei, & noua creatura: ita & cœlibatus nihil est, coniugium nihil est, sed in Christo Iesu renatū esse, & Christi vocationi obedire. In Concilio Gangrensi extat Canon, Si quis, inquit, ex his, qui virginitatē, propter Dominum seruant, extollitur aduersus coniugatos, anathema sit. Et alius canō dicit: Si quis virorū, propter continentiam, quæ putatur,

amictu pallij vtitur, quasi per hoc habere se iusticiam credens, & despicit eos, qui cum reuerentia birris, & alijs communibus & solitis vtuntur, anathema sit. August. de bono coniug. cap. 21. non audet virginitatem Baptistæ, præferre coniugio Abrahamæ.

Quare qui vouet virginitatem vel cœlibatum, aut vouet eum, vt singularem cultum Dei; Tunc, quia status cœlibum non est verbo Dei mandatus, pertinet hoc votum ad mandata hominum, de quibus Christus dicit, Frustra colunt me. docentes doctrinas, præcepta hominum: Aut vouet eum, vt meritum remissionis peccatorum, & vitæ æternæ; tunc est manifestè impium votum, cui nullus est obnoxius.

Nihilò rectius est paupertatem vouere. Aut enim conditione pauper es, & nihil terrenarum facultatum possides: tunc hæc crux diuinitus tibi imposita, patienter est ferenda: quam si præterea voues, nihil aliud facis, quàm si in morbo voueas, te perpetuò ægrotaturum, vel in infamia, te perpetuò fore infamem. Quod genus voti furor magis est, quàm pietas. Aut possides facultates, & voues te, ijs relictis, acturum vitam pauperem, vt victum queras mendicitate, & consequaris, huius voti merito, vitam æternam: tunc hoc votum primum quidem pugnat cum charitate proximi, quæ exigit, ne cui sis, præter necessitatem, mendicatio molestus: deinde pugnat cum fide in Christum, quòd is solus sit meritum æternæ vitæ. Manifestum igitur est, hoc genus voti esse illegitimum & impium.

Facultates autem tuas sic deserere, vt eas in commune conferas, non est paupertatem sectari, sed de certiori & copiosiori victu tibi prospicere. Qui qualis sit coram Deo cultus, obscurum esse non potest.

Obedientia verò aut refertur ad Deum; tunc non est arbitrarij voti, sed debitæ necessitatis, de qua obedientia dicitur, Melior est obedientia, quàm victimæ: Aut refertur ad hominem; tunc sua sunt obedientiæ officia: quæ subditus Magistratui, liberi parentibus, serui dominis, discipuli præceptoribus debent. Hac siue voueantur, siue non voueantur, certè diuinitus exiguntur, sed hac conditione, vt Deo semper magis obediamus, quàm hominibus.

Vouere autem homini obedientiam sine certa vocatione Dei, vt operibus talis obedientiæ, nō solum præstes Deo singularem

rem cultum, sed etiam expies coram Deo peccata tua, superuacuum est, quia Christus dicit, frustra se coli humanis traditionibus: & impium, quia solius Christi obedientia, quā præstitit Deo patri suo, expiauit peccata nostra, & reconciliauit nos Deo.

Ex his omnibus manifestum est, quod genus vouendi cœli barus, paupertatis & obedientiæ, non consentiat cum doctrina verè Catholica, præsertim cum quidam non sint veriti hoc vouendi genus æquare baptismo.

DE HORIS CANONICIS.

Augustinus scribit alicubi, Ambrosium Episcopum Mediolanensem instituisse, vt cœt⁹ Ecclesiæ cantaret Psalmos, quibus sese mutuo in expectatione malorum consolarentur, & ad ferendam crucē exsuscitarent, ne populus, inquit, mœroris tedio contabesceret. Hic cantus quia factus est lingua vulgo nota, & habuit primum vsum, commendatione dignissimus erat. Et ex decretis Canonicis apparet, Horas, quas vocant, Canonicas, fuisse ordinationes temporum, quibus percurrenda esset publicè, singulis annis, vniuersa Sacra Scriptura, quemadmodum in scholis suæ solent horæ explicationibus auctorum constitui. Talis horarum distributio fuit fortasse suo tempore non inutilis, & per se non est damnanda: sed instituere singulare genus Sacerdorum, ad cantandas horas Canonicas, & canere eas aliena lingua, quæ vulgo Ecclesiæ non sit nota, aut vernacula: & quidem alicubi noctu diuq; sine vlla intermissione, succedentibus subinde sibi alijs atq; alijs Cantoribus: ac facere hoc sacrum, non vt per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus, quemadmodum Paulus ait, sed vt merito huius operis mitiges iram Dei & expies peccata hominum coram Deo: hoc demum pugnat cum sententia verè Catholicæ Ecclesiæ.

1. Corinth. 14. Cum conuenitis, vnusquisque vestrum Psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsin habet, linguam habet, interpretationē habet: OMNIA AD AEDIFICATIONEM fiant.

Hierony. in Epist. ad Eph. cap. 50.

Cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino. Audiant

diant hæc adolescentuli, audiant hi, quibus psallendi in Ecclesia officium est: Deo non voce, sed corde psallendum, nec in tragœdiarum modum, guttur & fauces dulci medicamine collimendas.

Quod autem iam dictum est, de usu linguæ vulgo notæ: intelligendum est, non tantum de cantu Psalmorum, sed etiam de omnibus partibus Ecclesiastici ministerij: Sicut enim conciones & preces linguæ Ecclesiæ nota habendæ sunt: ita & Sacramenta noto sermone dispensanda sunt. Etsi enim licebit aliquoties peregrina lingua propter studiosos uti, tamen consensus Catholicæ Ecclesiæ hoc exigit, ut necessaria ministeria Ecclesiæ fiant sermone vernaculo.

1. Corinth. 14. In Ecclesia volo quinque verba mente mea loqui, ut & alios instituam, potius quam decem millia verborum lingua.

Innocentius tertius de off. iud. ord. c. quoniam.

Quoniam in plerisque partibus infra eandem ciuitatem atque diœcesin permixti sunt populi diuersarum linguarum, habentes sub vna fide, varios ritus & mores: districtè præcipimus, ut pontifices huiusmodi ciuitatum siue diœcesium, prouideant viros idoneos, qui secundum diuersitates rituum & linguarum, diuina illis officia celebrent, Ecclesiastica Sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo.

Quare piè & Catholicè facere dicendi sunt hi, qui dispensationem Sacramentorum, Carmina Psalmorum, & Lectiones sacræ Scripturæ sic constituunt, ut Ecclesia intelligat, quod dicitur, legitur & canitur, & fructum Spiritus ad consolandam mentem, & confirmandam fidem, ac excitandam charitatem capiat.

DE IEIUNIO.

Ieiunium habet suam laudem & usum. Non est autem nobis Inunc sermo vel de necessario ieiunio, cum necesse habes obnoxiam cibi ieiunare, vel de allegorico ieiunio, quod est, ab omnibus vicijs abstinere: Sed est sermo de duobus vilitatis generibus ieiunij, quorum aliud est ieiunium perpetuum, (Hæc est Sobrietas,

brietas,

brietas, quæ semper toto vitæ tempore in cibo & potu seruanda est: Nunquam enim licet helluari, & crapulam ac ebrietatem sectari: Aliud est ieiunium diarium, cum aliquoties toto die abstinetur à cibo, quale vsitatum fuit in Veteri Testamento, Leuit. 16. Et restantur exempla Iosaphat, Niniuitarum, & alia. Hoc genus ieiunij, receptum est etiam in vsum, post diuulgationem Evangelij, vt apparet ex Actis Apostolicis, cap. 13. & 14.

Secuta autem est postea magna varietas obseruationis id genus ieiunij in Ecclesijs. Sed hæc varietas sicut non attulit Ecclesiæ vllum incommodum, ita testificata est libertatem vsus huius ieiunij. Et extat apud veteres obseruabile dictum, de hac varietate ieiuniorum, inquit, discrepantia non rumpit fidei consonantiam.

Et si autem nonnulli sentiunt, Christum dedicasse exemplo suo Ieiunium Quadragesimale, tamen manifestum est, quod Christus non mandauerit hoc ieiunium, nec rerum natura ferat, vt exemplum ieiunij Christi, qui totis 40. diebus & noctibus ab omni cibo & potu abstinuit, imitemur.

Et non obscure significat Eusebius, vsum huius quadragesimalis ieiunij fuisse in Ecclesia liberrimum.

Dicit & Chrysostomus in Genes. cap. 2. hom. 11.

Si ieiunare non potes, potes tamen abstinere à delictis; hoc autem nõ minimum est, nec à ieiunio multum distans, sed ipsum quoque diaboli furorem prostrernere idoneum.

Nec erat institutus delectus ciborum, quod Apostolus dixisset mundis omnia esse munda.

Sed in talium ieiuniorum obseruatione maximè omnium considerandus est finis. Veteres ieiunarunt aliquoties totis diebus, vt vacarent publicæ precationi, & hac disciplina admonerent Ecclesiam suam, ac præsertim iuuentutem de præteritis vel de præsentibus, vel de imminetibus periculis, ac excitarent eam ad agendam poenitentiam, qua ira Dei mitigaretur. Hic est pius & vtilis horum ieiuniorum finis.

Alij ieiunant, vt merito huius operis, expient peccata coram Deo, vel, sicut nonnulli loquuntur, applicent sibi ieiunio suo meritum Christi. Sed hic finis omnino refutandus est:

Primum enim sola mors Christi, est expiatio peccatorum nostro-
rum, Deinde ieiunium non est in hunc usum ordinatum, ut sit o-
pus, quo applicetur nobis meritum Christi.

Aut enim ieiunium coniunctum est cum vera poenitentia;
tunc meritum Christi applicatum est poenitenti per fidem, quæ
est præcipua pars poenitentia, antequam suscipiat vel perficiat
ieiunium: Aut ieiunium est sine poenitentia, tunc est in conspe-
ctu Dei abominandum, tantum abest, ut applicet ieiunanti meri-
tum Christi.

Iesai. 58. Nunquid tale est ieiunium quod elegi, per diem af-
figere hominem animam suam? nunquid contorquere quasi ciu-
culum caput suum?

August. Epistol. 86. ad Laſulanum.

Ego in Euangelicis & Apostolicis literis, totoque Instru-
mento, quod appellant Testamentum Nouum, animo id reuol-
uēs, video præceptum esse ieiunium. Quibus autem diebus non
oporteat ieiunare, vel quibus oporteat, præcepto DOMINI vel
Apostolorum non video definitum. At per hoc sentio, non qui-
dem ad obtinendum, quam FIDES obtinet IVSTITIAM, in qua
est pulchritudo filia regis intrinsecus.

Chrysostomus, tom. 4. de ieiunio quadragesimali, hom. 73.

Si quotidie huc conuenimus, ac totam ieiunamus quadra-
gesimam, & non MUTAMVS vitam in melius, maioris damna-
tionis occasio nobis fieret.

Ex his manifestum est, quod sentire, ieiunium esse opus,
quo vel peccata coram Deo expientur, vel meritum Christi appli-
cetur, nec sit Apostolicum, nec Catholicum.

DE CONSECRATIONE AQVAE, SALIS, VINI, HERBARVM ET A- liarum rerum.

AGnoscimus in Veteri Testamento diuinitus fuisse institu-
tam aquam aspersionis, qua Leuitica immundicia purga-
bantur.

Agnosci.

Agnoscinus etiam miraculum, quo Propheta Elizaus sanauit steriles aquas Iericho, iniecto sale.

Et amplectimur, quod Paulus ad Timotheum scribens, Omnis, inquit, creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, sanctificatur enim per verbū Dei & precationem.

Sed vt consecratur in Nouo Testamento Aqua, quam vocant, benedicta, cuius aspersione deleantur peccata venialia, & pellantur dæmones, & consecratur etiam Sal, qui faciat res alioquin noxias, salutare: non videtur nec Apostolicum, nec Catholicum esse. Nam imitatio Leuiticæ aspersions & miraculi Elizæi, non est verbo Domini mandata, sed humano arbitrio vsitata. Pertinet igitur ad hoc dictum Christi: Frustra colunt me docētes doctrinas mandata hominum. Et manifestum est, quod aspersio sanguinis Christi, quæ sit per verbum Euangelij, per Baptismum, per Coenam Dominicam, excipitur autem per fidem, emundet nos à peccatis. Quod igitur est solius sanguinis Christi, diuina ordinatione pro peccatis nostris effusi, hoc non debet tribui aquæ, humana ordinatione consecratæ.

Quod autem Elizaus sanauit aquas steriles sale, proponitur nobis admirandum, vt confirmemus ex eo fidem, quam debemus Propheticæ concioni adhibere, non proponitur nobis, sine certa vocatione Dei imitandum: Propterea, quod miracula Sanctorum non solcant esse generalia, sed personalia.

Quod autem Paulus dicit, creaturas sanctificari verbo Dei & precatione, nō sentit creaturas, exempli gratia, salem, carnem, oua, herbas, esse exorcizandas, vt vsu eorum fucetur Satan: Sed quod omnes creaturæ sint verbo Dei, in suum quæque externum vsu, ordinatæ, quæ nobis tum in bonum cedunt, cum ipsis ex fide & inuocatione Dei rectè vtimur. Sic creauit Deus salem, ad condiendum cibum, & ad conseruandam carnem à putrefactione, aquam ad potum, aut lauacionem, aut rigacionem, non ad fugandum Dæmonem. Ordinauit quidem in Baptismo aquam ad ablunda peccata, hæc autem non est generalis creatio Dei, sed specialis ordinatio, certo verbo Dei definita. Nam quantum attinet ad generalem Dei creationem & sanctificationem, non extat verbum Dei, quod testificetur creaturas, quas antè commemorauimus, exorcismis ad hoc vtilis fieri, vt deleant peccata, &

fugent Dæmones. Quod autem suscipitur sine verbo Dei, in alienum à diuina ordinatione vsus, nō potest fieri ex fide, sed sit abusus, & adfert magis perniciem quàm salutem.

Rom. 14. Omne quod non est ex fide, peccatum est.

Cyprian. Epist. 3. lib. 2.

Si solus Christus audiendus est, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendum putauerit, sed quid prior Christus, qui ante omnes est, fecerit: Neque enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem.

DE SACRA SCRIPTURA.

Sacram Scripturam vocamus, eos Canonicos libros, Veteris & Noui Testamenti, de quorum auctoritate in Ecclesia nunquam dubitatum est.

Hanc Scripturam credimus & confitemur esse oraculum Spiritus sancti, cœlestibus testimonijs ita confirmatum, vt, si angelus de cœlo aliud prædicauerit, anathema sit: Quare detestamur omnem doctrinam, cultum, & religionem, pugnantem cū hac Scriptura.

Sed quòd nonnulli sentiunt, in hac Scriptura non cōtineri omnem doctrinam, nobis ad veram & perpetuam salutem cognitu necessariam: & ius interpretandæ huius Scripturæ, in potestate summorum pontificum ita situm esse, vt, quod hi pro suo arbitrio pronunciant, amplectendum sit pro sententia Spiritus sancti, videtur facilius posse dici quàm probari.

2. Timot. 3. Omnis Scriptura diuinitus inspirata est utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

Iohan. 15. Vos dixi amicos, quia omnia, quæcunque audiuistis à Patre meo, nota vobis feci. Quæ autem Apostoli acceperunt à Christo, ea vulgauerunt prædicatione sua in toto orbe terrarum, & tradiderunt ea posteritati scriptis suis. Manifestum igitur est, quòd omnia, quæ ad salutem cognitu necessaria sunt, in scriptis Prophetis & Apostolicis contineantur.

Chryso.

Chrysostom. ad Titum, homil. 1.

Manifestauit temporibus suis verbum suum in prædicatione quæ creditæ est mihi. Hæc est prædicatione: omnia enim Euangelion continet, & præsentia & futura, honorem, pietatem, fidem, simul omnia prædicationis verbo conclusit.

Hieronymus ad Titum, cap. 1.

Sine auctoritate Scripturarum garrulitas non habet fidem.

August. super Ioan. cap. 11. tract. 49.

Nam cum Dominus Iesus multa fecisset, non omnia scripta sunt, sicut idem ipse sanctus Euangelista testatur, multa Dominum Christum & fecisse & dixisse, quæ scripta non sunt. Electa autem sunt quæ scriberentur, quæ saluti credentium sufficere videbantur.

Nam quod aiunt, ius interpretandæ Scripturæ esse penes summos Pontifices, non est obscurum, quod donum interpretandæ Scripturæ non sit humanæ prudentiæ, sed sancti Spiritus. Vnicuique, inquit Paulus, datur manifestatio Spiritus ad utilitatem: Alij quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ, &c. Spiritus sanctus autem est liberrimus, nec est ad certum genus hominum alligatus, sed distribuit dona hominibus, pro suo ipsius beneplacito.

Numer. 11. Quis tribuat, vt omnis populus prophetet, & det ijs omnibus Spiritum suum?

Iud. 4. Debora mulier, vxor Lapidoth, excitatur in Prophetā.

Amos 7. Non sum Propheta, & non sum filius Prophetæ, sed armentarius ego sum, vellicans sycomoros, &c. Et tamen Amos accepit Spiritum sanctum, & factus est Propheta.

1. Corinth. 12. Hæc omnia operatur vnus & idem Spiritus, distribuens vnicuique prout vult.

Testantur etiam exempla, quod summi Pontifices sæpè ac multum fœdè errauerint.

Quare donum interpretandæ Scripturæ, non est in ordinē summorum Pontificum ita concludendum, vt, quisquis Pontifex fuerit, Scripturam rectè interpretetur. Sed vera sententia Scripturæ querenda est in ipsa Scriptura, & apud eos, qui diuino Spiritu excitati, Scripturam per Scripturam interpretantur.

DE

DE SUMMO PONTIFICE.

SVnt, qui tribuunt Romano Pontifici, quòd sit caput vniuersalis Ecclesiæ, & habeat potestatem non in terris tantum, constituendi regna Politica, & gubernandi Ecclesiastica, verum etiam in cœlis, mandandi angelis, liberandi animas è purgatorio, & beandi aut liberandi quoslibet.

Nos autem agnoscimus, quòd, si quidem Romanus Pontifex fuerit vir pius, & docuerit Euangelion Christi, iuxta Prophetica & Apostolica scripta, habeat ministerium summæ in terra potestatis, videlicet ministerium remittendi & retinendi peccata, quo ministerio, non est in his terris, nec maius, nec excellentius.

Habet autem hoc ministerium non solus, sed habet commune cum omnibus ijs, qui legitima vocatione annunciant Euangelion Christi: ministerium enim remittendi aut retinendi peccata, quod aliàs vocatur Claves regni cœlorum, non est liberæ potestati personæ hominum traditum: sed est in ipsum Euangelij verbum ita inclusum, vt, quotquot Euangelion annunciant, dicantur verè peccata remittere, & retinere, illud quidem his, qui Euangelion fide accipiunt, hoc autem his, qui Euangelion contemnunt.

Marci vltimo: Prædicate Euangelion omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.

Hilarius de Trinit. lib. 6.

Petro reuelauit Pater vt diceret, Tu es filius Dei: super hanc igitur confessionis petram Ecclesiæ ædificatio est: hæc fides Ecclesiæ est fundamentum, hæc fides regni cœlestis habet claves, hæc fides quæ in terra soluerit vel ligauerit, ea ligata sunt in cœlis & soluta.

Chrysostomus.

Claucularij sunt Sacerdotes, quibus creditum est verbum docendi & interpretandi Scripturas. Clavis autem est verbum scientiæ Scripturarum, per quam aperitur hominibus ianuæ veritatis.

August.

August. de doctrina Christiana, lib. 1. cap. 18.

Has clauēs dedit Ecclesiæ suæ, vt, quæ solueret in terra, soluta essent in cœlis, quæ ligaret in terris, ligata essent in cœlis: scilicet vt, quisquis in Ecclesia eius dimitti sibi peccata non crederet, non ei dimitterentur: quisquis autem crederet, seque ab his correctus auerteret, in eisdem Ecclesiæ gremio constitutus eadem fide atque correctione sanaretur.

Ambrosius.

Peccata per verbum dimittuntur, cuius interpret seu expositor est Leuita.

Bernhard. in Epist. ad Eug.

Verus successor Pauli dicet cum Paulo: Non quòd dominemur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij. Petri hæres audiet Petrum dicentem, neque vt dominantes in clerum, sed forma facti regis.

Thomas in summa sua, part. 3. in addit. q. 6. Art. 6.

Quia Ecclesia fundatur in fide & in Sacramentis: Ideò ad ministros Ecclesiæ, nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua Sacramenta instituere, aut instituta remouere, nõ pertinet; sed hoc est potestatis excellentiæ, quæ soli debetur Christo, quæ est Ecclesiæ fundamentum. Et ideo sicut Papa non potest dispensare, vt aliquis sine baptismo saluetur: ita nec quod saluetur sine confessione, secundum quod obligat vi Sacramenti.

Et si autem Thomas suas habet opiniones de confessione, tamen hoc, quod dixit, ad ministros Ecclesiæ (inter quos etiam Papam numerat) non pertinere, nouos articulos fidei condere, & noua Sacramenta instituere, verè est Apostolica & Catholica sententia. Nam ad ministros Ecclesiæ non pertinet ex vocatione Christi, aliud ministerium, quàm quod suprà, de remittendis & retinendis peccatis, commemorauimus, & quo Apostoli ipsi functi sunt: Quòd si præter hoc ministerium aliquid amplius Romano Pontifici tribuitur, hoc aut conceditur ei humanis ordinationibus, aut confectum est à Monachis & adulatoribus contra verbi Dei auctoritatem.

De

CONFESSIO DE ECCLESIA.

I.

Credimus & confitemur, quòd vna sit sancta, Catholica & Apostolica Ecclesia, iuxta Symbolon Apostolorum & Nicenum.

II.

Quòd hæc Ecclesia à Spiritu sancto ita gubernetur, vt, efficiat eam in his terris esse imbecillem, conseruet tamen eam perpetuò, ne vel erroribus vel peccatis pereat.

III.

Quòd huic Ecclesiæ in hac terra multi mali & hypocritæ admixti sint.

IIII.

Quòd hi mali & hypocritæ, si ministerium Ecclesiæ legitima vocatione susceperint, veritati Sacramentorum per se nihil incommodi afferant, nisi institutionem Christi peruertant, & impia doceant.

V.

Quòd in hac Ecclesia sit vera peccatorum remissio.

VI.

Quòd hæc Ecclesia habeat ius testificandi de sacra Scriptura.

VII.

Quòd hæc Ecclesia habeat ius iudicandi de omnibus doctrinis, iuxta illud, Probate Spiritus, num ex Deo sint: &, Ceteri iudicent.

VIII.

Quòd hæc Ecclesia habeat ius interpretandæ Scripturæ.

Sed

Sed ubi hæc Ecclesia sit quærenda? & an iura eius sint certis terminis circumscripta? alij aliter sentiunt.

Arbitramur tamen auctoritate sacræ Scripturæ & veterum Patrum, sentiendum esse, verè Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, non ad vnum certum locum, aut gentem, nec ad vnum certum hominum genus, alligatam esse: Sed in eo esse loco aut gente, ubi Euangelion Christi sincerè prædicatur, & Sacramenta eius rectè, iuxta institutionem Christi, administrantur.

Iohan. 10. Scriptum est: Ego dixi, Dij estis. Illos dixit Deos ad quos factus est sermo Dei, &c. Ergo ibi est populus seu Ecclesia Dei, ubi sermo Dei prædicatur.

Iohan. 15. Iam vos mundi estis, propter sermonem, quem locutus sum vobis: Sermo igitur Christi, qui est Euangelion, demonstrat, ubi sit Ecclesia, quæ coram Deo sit munda.

Rom. 1. Euangelion est potestas Dei ad salutem omni credenti. Vbi igitur est Euangelion, quod agnoscitur fide, ibi Deus habet Ecclesiam, in qua est efficax, ad æternam salutem.

Chrysof. in comment. in Euang. Matth. cap. 24. Hom. 49.

Quare hoc tempore omnes Christiani conferre se ad Scripturas debent, quia ex tempore hoc, ex quo obtinuit hæresis illas Ecclesias, nulla probatio potest esse veræ Christianitatis, neque refugium potest esse Christianorum aliud, volentiū cognoscere fidei veritatem, nisi Scripturæ diuinæ.

Et postea.

Qui ergo vult cognoscere, quæ sit vera Ecclesia Christi, unde cognoscat, nisi tantummodo per Scripturas?

August. Tom. 2. Epist. 166.

In Scripturis didicimus Christum, in Scripturis didicimus Ecclesiam: has Scripturas communiter habemus, quare non in ijs, & Christum & Ecclesiam communiter retinemus?

Et iterum Tom. 7. in Epist. contra Epistol. Petiliani Donatistæ, cap. 2. 3. & 4.

Inter nos & Donatistas quæstio est, ubi sit Ecclesia. Quid ergo facturi sumus? in verbis nostris eam quæsituri, an in verbis capitis sui, Domini nostri Iesu CHRISTI? puto, quòd in illius potius

potius verbis querere debemus, qui veritas est, & optimè nouit corpus suum.

Quod autem affirmatur, Ecclesiam habere ius testificandi de sacra Scriptura, interpretandi Scripturam, & iudicandi de omnibus doctrinis, non sic intelligendum est, quod Ecclesia habeat liberam potestatem quiduis statuendi, ac etiam si libeat mutandi Scripturam, & fingendi nouam doctrinam, ac instituendi novos cultus Dei: Sed quod Ecclesia, ut sponsa Christi, agnoscat vocem sponsi sui, & acceperit à sponso suo certam regulam, Propheticam videlicet & Apostolicam prædicationem, cœlestibus miraculis confirmatam, iuxta quod debeat obscura, si quæ videtur, loca Scripturæ interpretari, & de doctrinis iudicare.

Psal. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum.

Rom. 12. Habentes dona iuxta gratiam datam nobis, varia, siue Prophetiam, iuxta analogiam fidei.

1. Petr. 1. Habemus firmiorem sermonem Propheticum, cui cum attenditis, ceu lucernæ, apparenti in obscuro loco, rectè facitis, &c.

Origenes, in Ierem. Homil. 1.

Necesse est nobis Scripturas sanctas in testimonium vocare, sensus quippe nostri & enarrationes, sine his testibus, non habent fidem.

Hiero. in Matth. 23.

Quod sine autoritate Scripturæ dicitur, eadem auctoritate contemnitur, qua dicitur.

August. de nupt. & concupis. lib. 2. cap. 23.

Ita controuersia iudicem querit, iudicet ergo Christus, & cui rei mors eius profecerit, ipse dicat. Hic est, inquit, sanguis meus.

Et mox.

Iudicet cum illo & Apostolus, quia & in Apostolo ipse loquitur Christus, clamat & dicit de Deo patre, qui proprio filio, &c.

Quare Ecclesia sic habet auctoritatem iudicandi de doctrinis,

nis,

is, vt tamen contineant se intra metas sacre Scripturæ, quæ est
 sponsi sui, à qua voce nulli, ne angelo quidē fas est recedere.

DE CONCILIIIS.

Attemur sua debere esse in Ecclesia de dogmatis & doctrinis
 iudicia, & magnam esse legitimorum Conciliorum auctori-
 tatem.

Sed longè omnium maxima sit autoritas verbi Dei, necesse
 est. Esi enim Ecclesia habet certam promissionem perpetuæ præ-
 sentie Christi, & gubernatur à Spiritu sancto, tamen non quiuus
 hominum cœtus, pro vera Ecclesia haberi potest: Et vt maximè
 multi aliquoties in nomine Christi cōuenire vidētur, tamē pauci
 sunt electi, & nō est omniū fides. Et quod in Politicis, idē in Eccle-
 siasticis cœtib⁹ fieri solet, vt plerunq; maior pars vincat meliorē.

Huc accedit, quòd Spiritus sanctus non faciat populum su-
 um ἀμάρτανον, hoc est, impeccabilē, sed relinquat in ipso mul-
 tas & varias imbecillitates.

Testantur quoque exempla, non Pontifices tantum, sed et-
 iam Concilia errasse.

Quare postquā Prophetica & Apostolica doctrina diuinit⁹
 confirmata est, nullius vel hominis vel hominum cœtus sentētia
 simpliciter pro oraculo Spiritus sancti, sine iudicio recipiēda est:
 sed exigenda ad normā doctrinæ Propheticæ & Apostolicæ, vt, q̃
 cum hac cōuenit, agnoscatur: quod cum hac pugnat, refutetur.

Galat. 1. Si nos, aut Angelus de cœlo, prædicauerit vobis Eu-
 angelium, præter id, quod prædicauimus vobis, anathema sit.

1. Iohan. 4. Nolite cuius Spiritui credere, sed probate Spi-
 ritus, num ex Deo sint.

1. Thess. 5. Omnia probate, quod bonum est, tenete.

August. contra Maximum Ariano. Episc. lib. 3. cap. 14.

Sed nunc nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense, tan-
 quam præiudicaturus, proferre Concilium, nec ego huius auto-
 ritate, nec tu illius detineris. Scripturarum autoritatibus, non
 quorumcunque proprijs, sed vtrisque communibus testibus, res-
 cum re, causa cum causa, ratio cum ratione vtrique, &c.

Panormitanus in c. significasti, ext. de electio.

In concernentibus fidem, etiam dictum vnius priuati, esset præferendum Papæ, si ille moueretur melioribus autoritatibus Noui & Veteris Testamenti, quàm Papa.

Gerson parte 1. de examinatione doctrinarum.

Prima veritas staret, quòd aliquis simplex non autorizatus, esset tam excellenter in sacris literis eruditus, quòd plus esset credendum in casu doctrinali, siue assertioni, quàm Papæ declarationi. Constat enim, plus esse credendum Euangelio, quàm Papæ: Si doceat igitur talis eruditus veritatem aliquam in Euangelio contineri, vbi & Papa nesciret, vel vltro erraret, patet cuius sit præferendum iudicium.

Et mox.

Talis eruditus deberet in casu, si & dum celebraretur generale Concilium, cui & ipse præsens esset, illi se opponere, si sentiret maiorem partem ad oppositum Euangelij, malitia vel ignorantia, declinare.

DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS.

Coram cano capite, inquit Scriptura, assurge, & personā senis venerare. Veneramur igitur capitiem maiorum nostrorum, qui iam inde ab initio reuelati, & propagati Euangelij, in orbem terrarum, susceperunt studium iuuandæ Ecclesiæ, non solum vocali prædicatione, sed etiam publicis scriptis, vt posteritas habeat, ab Apostolicis temporibus vsque ad hæc tempora, manifesta & certa piæ doctrinæ testimonia.

Horum autem scripta sic amplectimur, quemadmodum & sacra Scriptura permittit nobis humana autoritate vti, & sua ipsi scripta agnosci voluerunt.

Iob. 12. (Vos amici dicitis) quòd in antiquis sit sapiētia, & in multo tempore prudētia (Ego autem dico vobis) apud ipsum (videlicet DOMINVM Deum nostrum) & sapientia & fortitudo, ipse habet consilium, & intelligentiam.

1. Corint.

1. Corinth. 14. Prophetæ duo aut tres loquantur, cæteri di-
iudicent.

1. Thess. 5. Omnia probate, quod bonum est, tenete.

Tertull. de præscript. Hæreticorum.

Nobis nihil licet ex nostro arbitrio inducere, sed nec eligere
quod aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos Domini habemus
autores, qui nec ipsi quicquam de suo arbitrio, quod induce-
rent, elegerunt, sed acceptam à Christo fideliter disciplinam,
nationibus assignarunt.

August. in Epist. ad Fortunat. dist. 8.

Neque quorumlibet disputationes, quanquam Catholi-
corum & laudatorum hominum, velut Scripturas Canonicas ha-
bere debemus, ut nobis non liceat, salua honorificètia, quæ illis de-
betur hominibus, aliquid in scriptis eorum improbare, atque respue-
re, si forte inuenerimus, quod aliter senserint, quàm veritas habet,
diuino adiutorio ab alijs intellecta, vel à nobis. Talis ego sum in
scriptis aliorum, quales ego volo esse intellectores meorum.

Et iterum in Proem. lib. 3. de Trinit.

Noli meis literis quasi Canonicis Scripturis inseruire: sed
in illis, & quod non credebas, cum inueneris, incunctanter cre-
de, in istis autem, quod certum habebas, nisi certum intellexeris,
noli firmè tenere.

Acrursus ad Vincent. lib. 2.

Negare non possum, nec debeo, sicut in ipsis maioribus, ita
multa esse in tam multis opusculis meis, quæ possunt iusto iudi-
cio & nulla temeritate culpari.

Et iterum in Epist. ad Hierony.

Ego solis ijs scriptoribus, qui iam Canonici appellantur, di-
dici hunc timorem, &c.

As max.

Alios autem ita lego, ut, quantalibet sanctitate, quantæue
doctrina polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita sente-
runt,

runt, sed quia mihi per alios autores, vel per Canonicas, vel probabiles rationes, quæ à vero non abhorreant, persuadere poterunt.

Et alijs de vnico Baptis. in Epistol. ad Vincent.

Quis nesciat sanctam Scripturam, &c. Noli frater contra diuina, tam multa, &c. Nam hi loci, vel ex ipsis Pontificum decretis noti sunt.

DE CEREMONIIS ECCLESIASTICIS.

AGnoscimus à Christo filio Dei duas ceremonias in Ecclesia institutas esse, Baptismum & Coenam Dominicam, quæ & iuxta institutionem Christi necessariò sunt obseruandæ.

Fatemur etiam, Apostolos instituisse quasdam ordinationes in Ecclesia, vt omnia decenter & secundum ordinem, sicut Paulus loquitur, fierent: quales sunt quæ describuntur, i. Corin. 14. & i. Timoth. 2.

Vsurparunt quoque Apostoli in designandis ministris Ecclesiæ, impositionem manuum, quæ retenta ex consuetudine veteris legis, non autem mandata Ecclesiæ, liberè seruari potest.

Instituerunt etiam in Actis Apostolicis, vt gentes cauerent ab esu suffocatorum & sanguinis: non vt hæc obseruatio intergentes esset perpetua, sed temporalis, & tantisper duratura, dum hic esus non esset ampliùs offendiculum.

Fatemur & hoc, quòd Episcopis liceat cum Ecclesiæ suæ consensu, ordinationes dierum festorum, & lectionum, seu concionum, ad ædificationem & eruditionem veræ fidei in Christum, instituere.

Sed non licet obtrudere Ecclesiæ ritus veteris legis, p. sacro diuino, quo Deus singulariter per se colatur. Nec licet vel veteres ritus legis restaurare, vel novos comminisci ad adumbrandam veritatem, Euangelio iam patefactam & illustratam: quales sunt, interdiu accendere cereos, ad significandam lucem Euangelij, aut vti vexillis & crucib. ad significandam victoriã Christi per crucem. Quod genus est vniuersa panoplia vestium Missaliũ, quam aiunt adumbrare totam passionem Christi, & multa id genus alia.

Multò

Multò minùs licet instituere ceremonias aut sacra, quorù meritis expientur peccata, & accipiat regnum cœleste.

Nam de priori illo genere ceremoniarum, & sacrorum, Christus ex Iesaja concionatur: Frustra, inquit, colunt me, docētes doctrinas, præcepta hominum. Et Paulus: Ne quis vos iudicet in cibo & potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij, &c. His accedunt testimonia Augustini, & aliorum, de libera talium ceremoniarum obseruatione.

De posteriori autem genere ceremoniarum manifestum est, quòd sint impia sacra, & contumeliosa in mortem & resurrectionem Christi, cuius solius merito habemus expiationem peccatorum, & hæreditatem æternæ vitæ, per fidem.

Recensuimus, quæ videntur in doctrina Ecclesiastica, & in vniuersa Ecclesiæ administratione, tum probanda, tum refutanda, aut emendanda: Ac si quid breuiùs, aut obscuriùs, quàm res tanta postulet, dictum est, recipiunt se concionatores nostri, copiosius & magis perspicuè explicaturos.

Quod reliquum est, oramus per Iesum Christum, filium Dei, vnicum seruatorem nostrum, omnes pios, vt, quod ipsos sua sponte facere speramus, pro suo quisque officio & vocatione, verum ac serium instaurandæ Ecclesiæ studium suscipiat.

Negari non potest, quin hætenus multis annis non solum disciplina Ecclesiæ collapsa sit, ac mores eius magnis ac horribilibus vitijs conspurcati sint, ac à maiorum nostrorum honestate plurimum degenerauerint, verùm etiam doctrina Ecclesiæ intolerandis corruptelis deprauata fuerit: Quæ si deinceps aut dissimulantur, aut confirmantur, cogitare quisque, vel mediocri præditus prudentia, potest, quanta mala sint in Ecclesia Domini secutura.

Notæ sunt diræ maledictiones, quibus diuina lex violatores verbi Dei deuouet. Et Iosias rex Iudæ, in instauranda Ecclesia, planè heroico animo præditus, etsi inuento & perspecto libro legis, pia sua pœnitentia & obedientia, iram Dei ita mitigabat, vt supplicia, quæ tunc Ecclesia Dei, neglectione verbi eius, & impietate, merita erat, in aliud tempus reiicerentur, ea tamen fuit seueritas Dei aduersus contemptores verbi sui & impœnitentes, vt rex, quantumuis pius, non potuerit eam prorsus è medio tol-

lere & placare. Existimamus autem iram Dei his temporibus, propter tot horrendas impietates, propter tot infanda scelera & offendentia, quæ in populo ipso, qui Dei nomine gloriatur, manifestiora sunt, quàm vt negari, & illustriora sunt, quàm vt excusari queant, non minùs, imò multò grauiùs, aduersus cœtum Ecclesiæ suæ inflammata & accensa esse, quàm olim, cùm Filius Dei nondum esset per Euangelion suum orbi patefactus: Ac tantò seuerius erit iudicium Dei, quantò maiora sunt beneficia, quæ & superioribus & his præsentibus temporibus in ingratos contulisse videtur.

Sed cùm alia multa in Ecclesia & ministerio eius correctio ac indigent, tum præcipuè doctrina de pœnitentia, iustificatio-
ne, vsus item Sacramentorum, & cœlibatus ministrorum Ecclesiæ, piam exigunt emendationem. Hæc si iuxta Prophetica & Apostolica scripta, ac iuxta verè Catholicum veteris & purioris Ecclesiæ consensum, beneficio Dei, & diligentia & cura optimorū quorumque virorum restituta fuerit, non solum præstabitur cultus Deo patri Domini nostri Iesu Christi gratissim⁹, verum etiam vniuersus Christianus orbis excitabitur, vt, quibus possit officijs, gratitudinem & obedientiam suam sit declaraturus. Nos quidem non sumus de nostris Concionatoribus alicuius erroris, vel in doctrina vel in reliqua Ecclesiæ administratione conscij, attamē non dubitamus, eos tanta pietate & modestia præditos, quin, si testimonijs cœlestis doctrinæ, & vero consensu Catholicæ Ecclesiæ, admoniti fuerint, ædificationi Ecclesiæ haudquaquam sine defuturi. Quod autem in nobis & in nostra est gubernatione, summam dabimus operam, vt adiuuante diuina clementia, nihil eorum officiorum à nobis prætermittatur, quibus speramus veram Ecclesiæ tranquillitatem, & salutem in Iesu Christo, filio Dei, conseruari posse.

